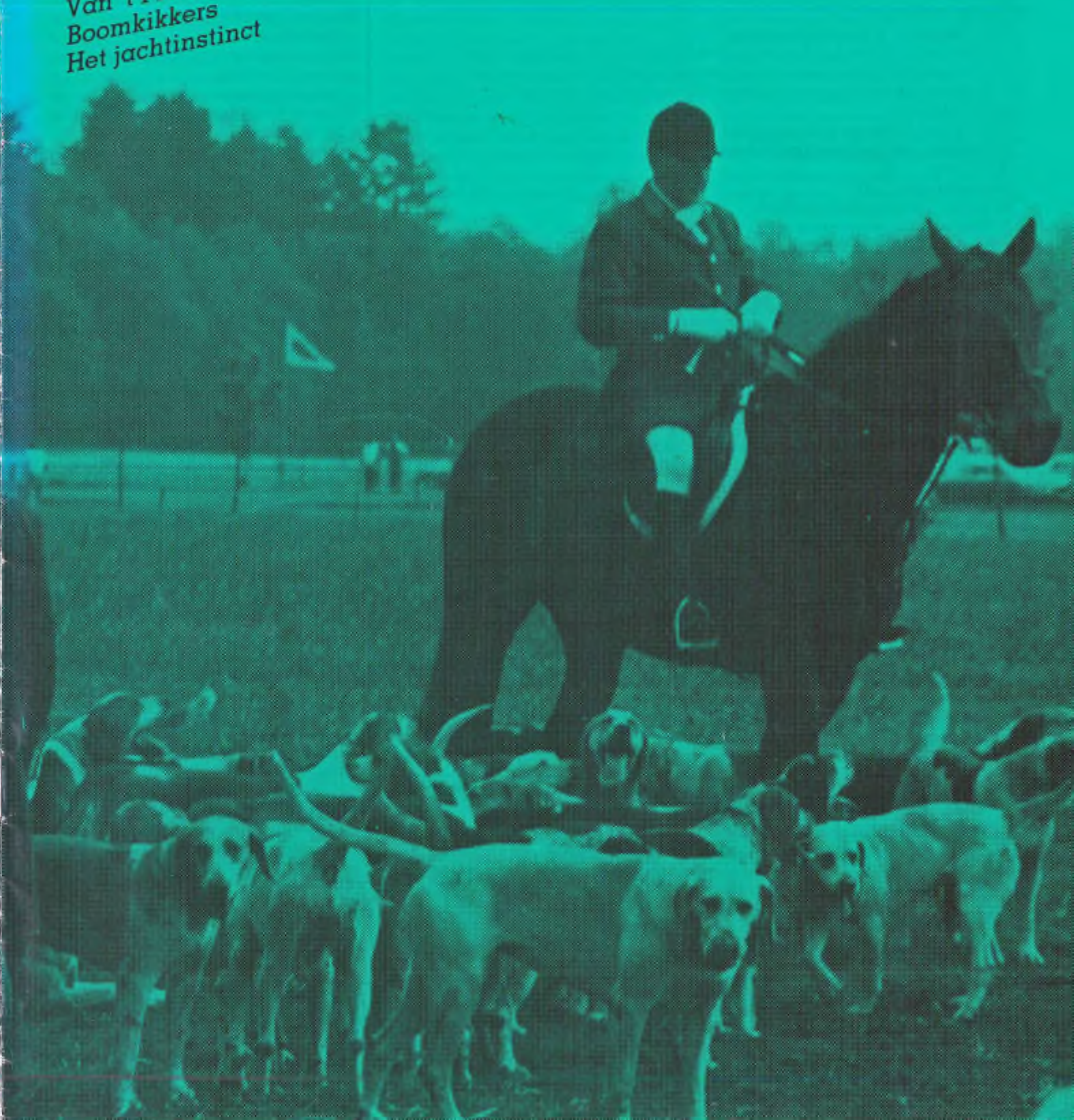

argus

jaargang 13 nr 1 maart 1988
kwartaalijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer

De jager als oermens
Muskusrattenbestrijding
Natuurbouw in het Meinweggebied
Van 't Front: actie tegen de fazantenjacht
Boomkickers
Het jachtinstinct

Inhoud Argus 1988/1

W.L. Jansen; Naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer 3

R. Daalder; De muskusrattenbestrijding faalt nog steeds 5

Per 1 januari 1986 wordt de muskusrattenbestrijding uitgevoerd door de provincies. Die brengen er, net als het Rijk daarvoor, nog niet veel van terecht. Wat wil je ook met een beleid waarbij zowel de muskusrat als zijn natuurlijke vijanden vervolgd worden.

F. Zeiss; Jacht- en andere instincten 7

Jagers beroepen zich bij het rechtvaardigen van hun hobby vaak op een innerlijke prikkel, die hen tot actie aanzet. Hoe zit het nu precies met dat mysterieuze „jachtinstinct”? Mag dat ter rechtvaardiging van het doden van dieren gebruikt worden?

H. de Nie; Natuurbeheer, maar nu eens zonder boeren en jagers 9

In het Meinweggebied liggen unieke kansen voor de inrichting van een grootschalig natuurterrein, waar natuurlijke krachten de dienst uitmaken. Maar voor het benutten van die kansen is wel durf nodig.

M. Ohm; De boomkikker heeft het maar moeilijk 12

De boomkikker wordt in Nederland met uitsterven bedreigd. Wat doen we eraan? Een plan uit de Achterhoek.

H.P. Gallagher; Is de jager een oermens? 13

Voor primitieve volkeren was de jacht een wezenlijk onderdeel van de dagelijkse strijd om het bestaan. Sportjagers proberen wel eens hun activiteiten in verband te brengen met de levenswijze van de jagende stammen. Gedraagt de jager zich als een oermens? En is zulk gedrag goed?

Van 't Front; Actie tegen de fazantenjacht 16

R. Musters; Anti-jachtmanifestatie 4 oktober 16

Kort nieuws 18

Boekbespreking 21

H. de Nie; Inheemse en exotische vis 23

R. Musters; Het niveau van de jagers is de laatste jaren afgedaald 24

Een interview met Johan Webbink, SKF'er van het eerste uur.

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van de *Stichting Kritisch Faunabeheer*, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland.

Argus is gratis voor donateurs, die minstens f 20,- per jaar betalen. Abonnementsprijs f 20,- per jaar. Losse nummers f 5,-.

Redactie

Remco Daalder, Lodi Nauta, Marieke Ohm, Wim Ruitenbeek.

Vormgeving

Walter Lentjes.

Vaste Medewerkers

Pieter Eibers, Ene Fimmen, Fred Hess, Rob Musters, Henrik de Nie.

Expeditie

Rita Stockmann.

Druk

Brouwer Offset BV, Utrecht

Redactieadres

Bestevaerstraat 11^{iv}, 1056 HD Amsterdam, telefoon 020-189241.

Adreswijzigingen opgeven aan

G. van de Sande, Baandervrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel.

Doelstelling

De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Het doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De SKF tracht haar doel te bereiken door het verbeteren van wetten, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het kenbaar maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur

R. W. Akkermans, R. Boeve-Bant, M. Brunt, W. L. Jansen, E. Knegtering, H. Niesen, H. Pluijmakers, G. van de Sande, R. Stockmann, J. Webbink.

Sekretariaat

R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, telefoon 02945-1319. Bij geen gehoor: 08373-16879 of 030-731176.

Penningmeester

G. van de Sande, Baandervrouwenlaan 135, 5282 TL Boxtel, telefoon 04116-78446, postgiro 3522188.

Regiogroepen

SKF afdeling Limburg, Postbus 27, 6114 ZG Susteren, telefoon 04499-2848. SKF afdeling Groningen, Postbus 41146, 9701 CC Groningen, telefoon 050-128022.

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de SKF knipselkrant. Deze knipselkrant is een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeheer samengesteld door de SKF. Abonneren door overmaking van f 15,- per jaar op rekening van penningmeester SKF te Boxtel, giro 3522188 onder vermelding „knipselkrant".

Voor het verzamelen van de knipsels vragen wij uw medewerking door ons de artikelen over jacht en faunabeheer uit uw krant te sturen. Knipsels sturen naar: SKF Knipselarchief, Schout Roffaertstraat 162, 6042 VZ Roermond.

AVONTUUR IN DE NATUUR

DR LASTPOST

Naar een moreel en wetenschappelijk faunabeheer

W. L. Jansen

De nieuwe Flora- en Faunawet

Minister Braks heeft het voornemen weer een stap te doen in de richting van een moreel en wetenschappelijk faunabeheer. Op 7 december jongstleden presenteerde hij het voorontwerp van een Flora- en Faunawet, die in de plaats moet komen van de Vogelwet, de Jachtwet, een stuk van de Natuurbeschermingswet, de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten, het In- en Uitvoerbesluit Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantesoorten en de lang geleden aangenomen, maar nooit toegepaste Nuttige Dierenwet. Al in 1977 heeft de Tweede Kamer de motie-Beekmans (D'66) aangenomen, die vroeg om een betere integratie van wettelijke regelingen voor de inheemse fauna. Deze wens werd door CDA, PvdA, VVD, D'66, SGP, RPF en GPV in 1985 herhaald bij de behandeling van het ontwerp voor een nieuwe Vogelwet. Kennelijk is het de minister nu eindelijk menens en met zijn goede bedoeling moeten wij blij zijn. De wetgeving op dit gebied is inderdaad wonderlijk verbrokkelend en Kritisch Faunabeheer heeft er ook steeds op aangedrongen eindelijk eens tot een geïntegreerde wetgeving te komen. Wij behoren dankbaar te zijn, dat nu eindelijk een voorontwerp op tafel ligt, maar de kwaliteit van het stuk is zodanig, dat wij nog lang niet tevreden zijn. Uw bestuur is nog bezig met de bestudering en het bepalen van een standpunt, maar enkele eerste, deels voorlopige, indrukken zijn er al wel en leiden tot veel kritiek.

In de eerste plaats is er nog een wet over in het wild levende dieren, die niet in de integratie wordt betrokken: de Visserijwet. Vissen zijn ook in het wild levende dieren, zelfs hogere, gewervelde dieren en die hebben ook recht op een zo natuurlijk mogelijke, niet door mensen belaagde levenssfeer zonder onnodige ingrepen en aantastingen.

Enkele vissen zijn beschermd in de Natuurbeschermingswet, maar de meeste blijven als recreatieobjecten onder de Visserijwet vallen, die alleen hun exploitatie regelt. Integratie van *alle* soor-

ten dieren was duidelijker geweest en meer in overeenstemming met de wensen van de Kamer, die het had over de inheemse fauna en niet over planten en neushoorns. Blijkbaar moeten de uitheemse dieren en de planten nu het gat van de vissen vullen.

In de tweede plaats missen wij node een algemeen uitgangspunt van de wet; wat de juristen noemen een *considerans*, die toelicht wat de wet nu met de fauna wil. In het voorontwerp staat alleen, dat het de bedoeling is de verspreide wettelijke regelingen inzake de bescherming van in het wild levende plant- en diersoorten in één wet samen te brengen en die bescherming uit te breiden. Maar dat is geen duidelijk uitgangspunt, geen leidend principe. Ook de Memorie van Toelichting is op dit punt verward. Soms gaat het over soortbescherming, soms over het fatsoenlijk behandelen van individuele dieren en soms over biotoopbescherming. Van de 128 artikelen gaan bovendien ongeveer 80 helemaal niet over bescherming, maar over de jacht. Wij hadden gehoopt op een principiële uitspraak in de geest van „de mens dient zonder dringende noodzaak planten en dieren niet te verhinderen op zo natuurlijk mogelijke wijze te leven en moet hun een zo ongestoord mogelijk bestaan garanderen“. De Europese Vogelrichtlijn heeft zo'n principiële inleiding, een beginselverklaring. Dat is onmisbaar om allerlei nadere uitwerkingen te kunnen toetsen aan de bedoeling van de wet. Die is namelijk nog lang niet klaar. Er zijn nog 28 Algemene Maatregelen van Bestuur nodig om enige duidelijkheid te scheppen. Pas dan weten de burgers, waar zij aan toe zijn, wat nu beschermd is en wat niet. Het enige dat echt is geregeld is de prijs van de jachtakte en dat is het laatste waar de fauna behoefte aan heeft. Zo'n systeem van AMvB's heeft ook wel voordelen en daarover denken wij diep na, maar in de huidige vorm is het wetsontwerp te vaag.

Grote zorg baart ons de tijdsduur, die deze nieuwe wet zal vragen voor hij met al zijn uitwerkingen bepalingen van

kracht is. Dat zal zeker vijf jaar duren en het kan wel tien jaar worden. De nu al vele jaren ergens in ontwerp geparkeerde Wet op het Dierenwelzijn is een teken aan de wand, hoe deze materie de overheid interesseert. Maar in het voorontwerp staat uitdrukkelijk, dat tot de nieuwe wet van kracht is de Vogelwet en de Jachtwet niet worden gewijzigd. Dat wil zeggen, dat al die tijd onze wetten niet worden aangepast aan de Europese Vogelrichtlijn. Dat had 9 jaar geleden al moeten gebeuren. Nederland is al eenmaal daarvoor veroordeeld door het Europese Hof van Justitie in Luxemburg en een tweede veroordeling is nog dit jaar voor de vakantie te verwachten. Nu kan dat weer tenminste vijf jaar extra duren en is ons land 14 jaar te laat met het naleven van Europese wetten op het gebied van de natuurbescherming. Ons land, dat eens een leidende rol speelde in de Europese natuurbescherming!

Zelfs dan moeten wij nog zien, hoe het wordt. Bij het voorontwerp zijn „proeven" van hoe de minister zich voorstelt de zaak te regelen. Wel, hij stelt zich voor vijf soorten die volgens de Vogelrichtlijn beschermd zijn, toch te laten bejagen te weten de toppereend, de krooneend, de ekster, de Vlaamse gaai en de zwarte kraai. Bovendien nog een reeks volmaakt onschuldige dieren als patrijs, houtsnip, watersnip, slobend, pijlstaart, wintertaling, krakeend, kuifeend, damhert, moeflon, bunzing en hermelijn.

Er is ons natuurlijk nog wel meer opgevallen, maar, zoals gezegd, het beraad loopt nog en het advies, dat de minister ons ditmaal heeft gevraagd, is nog niet af. U hoort er nog wel meer van.

Kritisch faunabeheer

Steeds vaker krijgen wij de indruk, dat hetgeen Kritische Faunabeheer nu al 12 jaar verkondigt en aan de kaak stelt begint door te werken. Zo oogstte het Wereld Natuur Fonds veel succes met een actie tegen het adverteren voor jachtreizen in De Nederlandse Jager, het blad van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging. Daarin werd gelegenheid geboden internationaal beschermde dieren te schieten. Neushoorns en zo. Jaren geleden was dat ook al het geval en heeft Kritisch Faunabeheer daarover ge-

schreven aan Prins Bernhard, die toen nog een leidende figuur in het WNF en de KNJV was. De Prins deelde onze mening over de jachtreizen niet. Nu kwam het WNF met eenzelfde onderwerp en

had succes. De KNJV ging op staande voet door de knieën. Geen advertenties meer. Helaas gaat het organiseren van zulke reizen nog steeds gewoon door. Er is wettelijk niets aan te doen. Iets moois om nog op te nemen in de nieuwe Flora- en Faunawet.

Dit is een voorbeeld, dat ons zaad langzaam kiemt, maar wel degelijk opkomt. Zo treft het ons ook, dat verscheidene gemeentebesturen ons advies vroegen, als er iets met het jachtbeleid moest gebeuren. Blijkbaar heeft Steenwijk school gemaakt en geven wij goed

onderbouwde adviezen. Ook is het opvallend, dat mensen van de Veldpolitie beginnen op te bellen om inlichtingen en zelfs vragen aan een misstand iets te doen. Dat zal ook wel te maken hebben met wrijvingen tussen de Algemene Inspectie Dienst, de speciale politie van het Ministerie van Landbouw, en de reguliere rijks- en gemeentepolitie, maar toch was dat enkele jaren geleden ondenkbaar.

Bunzingjagers

Aan de andere kant zijn er ook wel kritische faunabeheerders (met kleine letter) die de huidige wetgeving maar onzinnig vinden en zich daar niet aan storen. De (Friese) Vereniging van Bunzingjagers is in georganiseerd verband al jaren bezig met het overtreden van de Jachtwet door 's nachts her en der bunzings te doden. De politie heeft nu eindelijk ingegrepen. In Drente zijn enkele Friese bunzingjagers gepakt. Hopelijk komt er nu overal een eind aan dit soort faunabeheer. Wat hebben Friezen toch tegen bunzings en

kievitseieren? Ze beroepen zich altijd op eeuwenoude volksgebruiken en culturele tradities. Maar slavernij, kinderarbeid, doodstraf en bedeling door de diakonie waren eens ook gewoon. Zouden ze dat ook terug willen hebben?

Merkwaardig is ook het groeiende aantal plattelanders, dat ons opbelt om hulp en raad. Het platteland heeft vanouds vrijmoedig omgesprongen met de natuur. Jacht en het rapen van eieren waren er normale verschijnselen. Kennelijk is daar ook iets aan het veranderen. Weideboeren bellen ons op en zeggen dat zij geen eierzoekers op hun land zouden willen hebben. Maar zij durven hun niet de toegang te ontzeggen. Het zijn vaak burens of familieleden of kennissen uit het dorp. Sociale controle dus, altijd al sterk op het platteland. Er is in zo'n gemeenschap veel moed nodig om iets te doen of te laten, wat de buurt niet zint. Een andere categorie vormen pachters en opwonenden van landgoederen, die traditioneel als drijvers moeten helpen bij de jacht. Zij blijken in toenemende mate daar bezwaren tegen

te hebben en willen er af. Maar ook zij durven niet nee te zeggen uit angst voor pachtheer of buurtgenoten. Het is duidelijk, dat Kritisch Faunabeheer in al dit soort gevallen vrijwel niets kan doen. Maar het is wel tekenend voor de ontwikkeling van de publieke opinie inzake de jacht en eerbied voor het dierenleven, dat men ons weet te vinden.

Blijkens een recent opinieonderzoek is 78% van de bevolking tegen de jacht. Wanneer komt de tijd, dat ook 78% van onze volksvertegenwoordigers werkelijk het volk vertegenwoordigt op dit punt? Het zal aan ons niet liggen!

lood in het milieu

Op 2 maart jongstleden presenteerden drs. J. van Bon en drs. J. J. Boersema de resultaten van een onderzoek naar de verspeiding, de effecten en de gebruiksalternatieven van metallisch lood bij de jacht, de schietsport en de sportvisserij op een persconferentie op het ministerie van Landbouw en Visserij.

De onderzoekers, werkzaam bij de Universiteit van Groningen, hebben hun gegevens verzameld door middel van uitgebreid literatuuronderzoek, de bewerking van statistische gegevens, enquêtes onder enkele doelgroepen en enige aanvullende metingen. Uit deze gegevens concludeerden zij, dat de jaarlijkse instroom van metallisch lood in het milieu ten gevolge van jacht, visserij en schietsport ongeveer 1000 ton per jaar bedraagt. De bijdrage van de veldjacht hieraan is 224 ton per jaar, van de sportvisserij 51-109 ton per jaar. Vooral bij kleiduiven schietbanen en watervogelhutten kan accumulatie van lood optreden. De gehalten aan lood kunnen op deze plaatsen de norm voor bodemsanering overschrijden. De vervuiling van bodem, oppervlaktewater en grondwater door deze loodbelasting is aanzienlijk. Volgens de onderzoekers zijn het gebruik van alternatieven en het toepassen van reinigende maatregelen

aan te bevelen. Wat betreft de jachtkenschetste Boersema de reeds in Denemarken gebruikte staalpatronen als „een bruikbaar alternatief". Bij de schietbanen kan gedacht worden aan een concentratiebeleid, gekoppeld aan milieutechnische eisen (afdekken met folie, periodieke afgravingen en reiniging van de grond). Wat betreft de sportvisserij vertrouwen de onderzoekers erop, dat in Engeland, waar het gebruik van visloodjes al verboden is, goede alternatieven

ontwikkeld zullen worden. De heer Wielenga (NWS) uitte hierover vooralsnog z'n twijfels. De al ontwikkelde alternatieven zijn volgens hem in de Nederlandse situatie niet bruikbaar, en in elk geval nog veel te duur. „Dat zal het doe-het-zelf circuit, waar we geen vat op hebben, alleen maar in de hand werken".

De heer Van Zutphen van het ministerie van Landbouw en Visserij nam het eerste rapport van de onderzoekers in ontvangst, en zette de beleidslijn van het ministerie uit. „Voor je over een verbod op het gebruik van lood op bepaalde plaatsen gaat denken, moet je eerst over alternatieven beschikken die gedragen worden door de gebruiker. Bij het ontwikkelen van deze alternatieven zal het ministerie dan ook samenwerken met de betrokken organisaties (KNJV, NWS, KNSA)". Verder vermeldde Van Zutphen dat aan de Universiteit van Delft de opdracht is verstrekt, het loodgebruik en de effecten daarvan bij de zeevisserij te onderzoeken.

MO&RD

Personalia

Argus-medewerker Henrik de Nie promoveerde op 18 maart jongstleden tot doctor in de natuurwetenschappen op een proefschrift, getiteld: "Food, feeding and growth of the Eel (*Anguilla anguilla* L.) in a Dutch eutrophic lake". De gegevens voor dit proefschrift werden verzameld gedurende enkele jaren van grondig hydrobiologisch onderzoek in het Tjeukermeer.

Minder prettig nieuws is het vertrek van Peter Bos na vijf jaar trouwe dienst

voor de redactie van Argus. Peter schreef in die vijf jaar artikelen op allerlei uiteenlopende terreinen, waarbij het pure dierenbeschermingsaspect vaak voorop stond. Vooral zijn artikelen over kraaiachtigen en het effect van kraaijenbestrijding trokken de aandacht, zowel van de wetenschappelijke als de populaire pers.

De redactie van Argus wil Peter hierbij hartelijk bedanken voor zijn inzet voor dit blad en de prettige samenwerking, en hem veel succes bij zijn verdere bezigheden toe wensen.

De muskusrattenbestrijding faalt nog steeds

De muskusrat is uit Noord-Amerika afkomstig. Daar werd hij gefokt en gevangen om zijn pels. Niet al te slimme zakenlieden wilden dat in Europa ook wel eens proberen. In 1905 werden de eerste Europese muskusratten bij Praag uitgezet. En nu zitten ze overal.

foto: A. B. van den Berg

Remco Daalder

Introductie en toename

In 1941 kregen we er een nieuwe diersoort bij. In dat jaar werd de eerste Nederlandse muskusrat bij Valkenswaard gevangen. Na een langzame beginfase ging het daarna snel voorwaarts met de muskusrat. In de zestiger en vooral in de zeventiger jaren schoot het aantal omhoog, wat geïllustreerd kan worden met de aantallen die in de provincie Zuid-Holland werden gevangen: in 1970 4 exemplaren, in 1975 200, in 1980 1600 en in 1986 tenslotte 43.000 stuks. Tegenwoordig zitten ze overal waar maar water is, en de aantallen zijn gigantisch. In 1986 werden er (in één jaar tijds) ongeveer 300.000 gevangen, zonder dat de stand merkbaar achteruit ging.

Waterdier

De muskusrat trof in ons land een uitermate geschikt biotoop aan. Het is een echt waterdier, en de slootjes, kanalen, meertjes, vennen en grotere waterstelsels van ons land trokken hem dan ook zeer. In het water vindt de muskusrat het grootste deel van zijn voedsel: waterplanten, wortels en wortelstokken van riet, en vooral lisdoddes, waar hij verzot op is. Op het land vindt hij de rest in de vorm van allerlei graan- en bladgroente-soorten, die daar eigenlijk met een heel ander doel neergezet waren. In de oevers graaft hij zijn hol. Dat hol is alleen vanuit het water bereikbaar; de ingangen zijn onder de waterspiegel verscholen.

Het hol en het bijbehorende, omvangrijke gangenstelsel is de voornaamste reden

waarom bestrijding van de muskusrat zó belangrijk wordt geacht, dat er een speciale wet voor werd opgesteld. Slootkanten en oevers worden door de muskusrat namelijk zodanig ondergraven, dat de kans op dijkdoorbraken bepaald niet denkbeeldig is. Verder levert het gegraaf gevaar op voor de boer, wiens trekker kan kantelen als opeens een deel van de oever inzakt, en voor de koeien van de boer die op dezelfde wijze hun poten kunnen breken. Al met al veroorzaken de muskusratten voor tonnen schade met hun geknaag aan één van Nederlands' steunpilaren: de waterkeringen.

Moeraskonijn

Een groot deel van het succes van de muskusrat is te danken aan zijn gigantische voortplantingssnelheid. Een beetje muskusrattenpaar kan per jaar voor 16-28 jongen zorgen. Het aantal muskusratten wordt dan ook vooral bepaald door het aantal jongen wat de winter overleeft.

Naast de bestrijders in overheidsdienst heeft de muskusrat in Nederland nog een aantal echte natuurlijke vijanden: havik, bunzing, hermelijn en vos. Van deze soorten kan vooral de vos een grote muskusrattenafnemer zijn. Barends (1987) vermeldt in een grondige literatuurstudie, dat bij een Russisch onderzoek 64,3 procent van de onderzochte vossen-uitwerpselen muskusratten bevatten. In Noord-Zweden werd geconstateerd dat 5-33 procent van de jonge muskusratten in het winterverblijf door vossen wordt aangevallen en opgegeten. Vossen, en in wat mindere mate bunzings en hermelijnen kunnen dus prima bondgeno-

ten van de mens zijn bij de bestrijding van de muskusrat. Helaas kunnen deze predatoren hun rol niet afdoende vervullen omdat ze, vooral door toedoen van de jagende medemens, minder voorkomen dan gewenst zou zijn. Ondank is 's werelds loon.

Bestrijding

Dat de muskusrattenvangers geweldige aantallen dieren weghalen, werd reeds vermeld: in 1983 werden er 214.000 gevangen en gedood, in 1986 de al genoemde 300.000. Het aantal gevangen dieren stijgt dus nog steeds, zonder dat de problemen minder worden. Volgens Van Eerdenburg (z.j.) wordt bij het vangen vooral van mechanische middelen gebruik gemaakt: klemmen, en fuiken in de vorm van drijvende vangkooien en inloopkooien. Bij de klemmen zijn er niet-dodende en dodende modellen. De dodende verdienen volgens Van Eerdenburg uit dierenbeschermingsoogpunt (vermindering van dierenleed) de voorkeur boven niet-dodende. Een nadeel van deze vangsmethoden is dat ze niet soort-specifiek zijn. Een kwart van de ermee gevangen dieren zijn dan ook geen muskusratten, maar bruine ratten, futen, eenden of zelfs bunzings, die muskusratten eten. Een kwalijke, maar met deze vangsmethode moeilijk te vermijden zaak. De drijfkooien hebben het voordeel dat er minder andere dieren in terecht komen, maar in deze kooien staat de muskusrat een ellendige, langdurige verdrinkingsdood te wachten.

Chemische bestrijdingsmiddelen worden bij de muskusrat nog weinig toegepast. Dit omdat het dier zijn neus af kan sluiten, en dan een kwartier zonder zuurstof kan, wat chemische bestrijding weinig effectief en nogal wreed maakt.

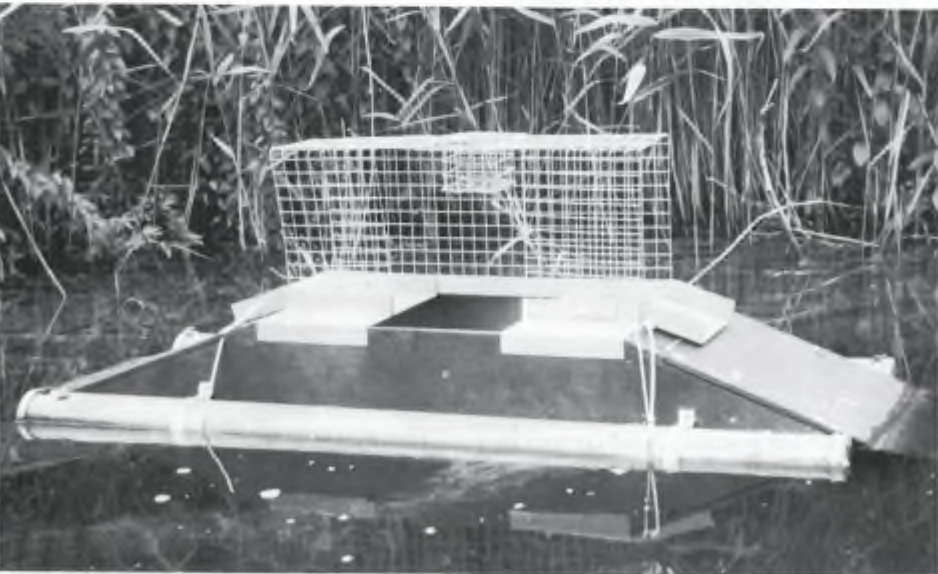
Hoe dan ook: tot nu toe is er nog geen op vangen gerichte bestrijdingsmethode gevonden die de muskusrat eronder kan houden.

Andere organisatie

Tot 1 januari 1986 was de muskusrattenbestrijding landelijk geregeld. Op die datum schoof het rijk de bestrijding door naar de provincies. Dit bracht nogal wat beroering teweeg: elke provincie moest nu een eigen muskusrattenorganisatie op poten gaan zetten.

Zuid-Holland ging hierbij voortvarend te werk. Deze provincie gaf allerhande informatiemateriaal uit, en liet een uitgebreide literatuurstudie verrichten. Uit deze studie (Barends, 1987) bleek, dat er ondanks de 1800 voor Nederland relevante titels maar bedroevend weinig over de muskusrat bekend is. Deskundigen spreken elkaar, bij gebrek aan voldoende cijfermateriaal, aan alle kanten tegen omtrent de levenswijze van dit dier. Het wordt dus hoog tijd voor een grondig onderzoek naar de muskusrat in Nederland. De provincie Zuid-Holland is, zo begrijp ik uit bovengenoemde literatuurstudie, reeds op zoek naar een geschikt onderzoeksterrein.

Utrecht pakt de zaken heel anders aan. Men denkt er daar over, de muskusrattenbestrijding te privatiseren (Volkskrant 28/2/

87) waarbij de vellenhandel een aardige vinger in de pap zou krijgen. Een probleem hierbij is dat het rijk in geval van privatisering geen geld meer afdraagt. En verder zullen commerciële vangers de muskusrat, die dan hun kapitaal vormt, voorzichtig aanpakken. Een echte efficiënte bestrijding zou immers de vanger brodeloos maken. Bij een commerciële muskusrattenvangst bestaat zo het gevaar, dat natuurlijke predatoren weer als concurrenten worden gezien, en niet als de bondgenoten die ze zijn.

In elk geval lijkt bij de provincies nog maar weinig eenheid te bespeuren. Men weet niet hoe men het muskusratprobleem moet gaan aanpakken. Maar dat wist men bij het rijk al die jaren eigenlijk ook niet.

Conclusie

De schade, die de muskusrat aan het systeem van waterkeringen toebrengt, maakt aanpak van dit dier onvermijdelijk.

Van 1941 tot 1986 werd de muskusrattenbestrijding landelijk georganiseerd. Na 1 januari 1986 moesten de provincies aan de slag. Al die jaren heeft de bestrijding, die zich slechts richtte op vangen en doden, niet aan het gestelde doel voldaan. De muskusrat bleef toenemen, en de door muskusratten veroorzaakte schade bleef toenemen.

Een nadere bestudering van de effecten van meer preventieve maatregelen is dan ook aan te bevelen. Hierbij valt te denken aan het schoonhouden en maaien van slootkanten, het minder steil maken van oevers, en het regelmatig wijzigen van de waterstanden.

Wil men de muskusrat écht aan gaan pakken, dan zal men, alleen al voor de geloofwaardigheid, de rol van de natuurlijke predatoren moeten erkennen en de vervolging van bunzing, hermelijn en vos moeten stopzetten. De wezel is in 1987 beschermd verklaard; er is geen enkele reden om z'n naaste verwanten bunzing en hermelijn als erkende knaagdierenvangers niet dezelfde bescherming te geven. De vos kan een zeer belangrijke muskusrattenvanger zijn, zoals de gegevens uit andere landen aantonen.

Een beleid dat zich enerzijds richt op bestrijding van muskusratten, maar anderzijds vervolging van de natuurlijke vijanden van die muskusratten toestaat, is in hoge mate inconsequent en kan niet anders dan ineffectief zijn.

Literatuur

- Anonymus, (1987): Muskusrat politiek probleem in Utrecht. Volkskrant 28/2/87.
 Barends, F. (1987): De muskusrat, een literatuurstudie naar de leefwijze. Rapport provincie Zuid-Holland. dienst water en milieu, 22 blz.
 Eerdenburg, F. van (z.j.): De bestrijding van als schadelijk aangemerkte zoogdieren in Nederland. Rapport Dierenbescherming, 32 blz.

Een dode muskusrat ziet er lang niet zo aardig uit als een levende.

foto: A. B. van den Berg

Een drijvende vangkooi.

foto: R. Daalder

De vos kan een geduchte muskusrattenvanger zijn. foto: J. Jaspers

Jacht- en andere instincten

„Instinct is geen bruikbaar concept meer. Zeggen dat een vogel zijn nest „instinctief” bouwt, is een dekmantel voor onwetendheid. Zo gebruikt, verklaart instinct niets.” Dit schreef een van de bekendste ethologen, Robert Hinde, in 1974 in zijn *Biological bases of human social behaviour*. Dit verhindert Ch. van Bussel, jager te Doorwerth, niet om in zijn artikel *Het jachtinstinct overleeft alle culturen* te schrijven: „De voornaamste reden waarom mensen jagen en vissen is een innerlijke prikkel daartoe, gedreven door een oerinstinct dat bij jagers en vissers versleten noch verdwenen is en zeker niet gedegenereerd. Integendeel, het is een met zorg verder ontwikkeld instinct.” (NRC-Handelsblad, 11 februari.)

foto: M. Stevens

Frank Zeiss

Te veel betekenissen

Het probleem met de term instinct is dat het in het verleden op zoveel verschillende manieren is gebruikt, dat niet meer duidelijk is wat iemand ermee bedoelt, tenzij hij dat nauwkeurig preciseert. Vaak werd instinct gezien als een kracht die dieren (en mensen) tot actie aanzet. Tegenwoordig spreekt men van motivatie of gedragssysteem, waarbij echter het idee van speciale krachten of energieën is verlaten. Instinct staat ook wel voor „aangeboren gedrag”. Als hiermee wordt bedoeld dat een instinct zich ontwikkelt onafhankelijk van omgevingsinvloeden, is dit onjuist. Elk gedrag ontwikkelt zich tijdens het leven van het individu door complexe wisselwerkingen tussen genetische aanleg en omgeving.

Het kan wel nuttig zijn onderscheid te maken tussen gedragsaspecten die sterk variëren met omgevingsinvloeden en die welke nauwelijks zijn te veranderen door milieuomstandigheden. Deze laatste categorie - een gedeelte van wat in feite een continuüm is - zou dan instinct kunnen worden genoemd. Jacht- of predatiegedrag van roofdieren is men geneigd als aangeboren te bestempelen, maar ook daar speelt ervaring een rol.

Instinct kan ten derde ook worden gebruikt in de betekenis van evolutionaire

aanpassing. Dit zijn allemaal heel verschillende zaken. Deze onder een noemer „instinct” brengen is hoogst verwarrend. Dat een vogel een bepaalde zang heeft, kan een evolutionaire aanpassing zijn - en in die zin een instinct. Maar die zang kan door het individu worden geleerd, en is in die zin geen instinct. Het vermogen om de zang te leren heeft weer een erfelijke basis.

Seks

De schrijver van het jachtartikel vergelijkt het „jachtinstinct” met een ander „oerinstinct”: seksualiteit. We zouden agressie kunnen toevoegen. In hoeverre klopt deze vergelijking?

Motivatieve-analyse bij vele dieren leidt in het algemeen tot het onderscheid van tenminste vier gedragssystemen of motivaties. Ze worden wel aangeduid als de vier v's: voedingsgedrag, vechten (agressie), vluchten en vrijen (seksueel gedrag). Welnu, bij roofdieren is bij prooivanggedrag honger meestal de onderliggende motivatie! De snelheid en efficiëntie van dit predatiegedrag nemen toe met de honger. Hoe is dat bij jagers? Jagen zij alleen als ze honger hebben? Het ziet er verder naar uit dat - oorzakelijk bekeken - predatiegedrag van roofdieren weinig heeft te maken met agressie binnen de eigen soort.

Wat betreft de mens komen naast bijvoorbeeld eetgedrag uitingen en gevoelens van

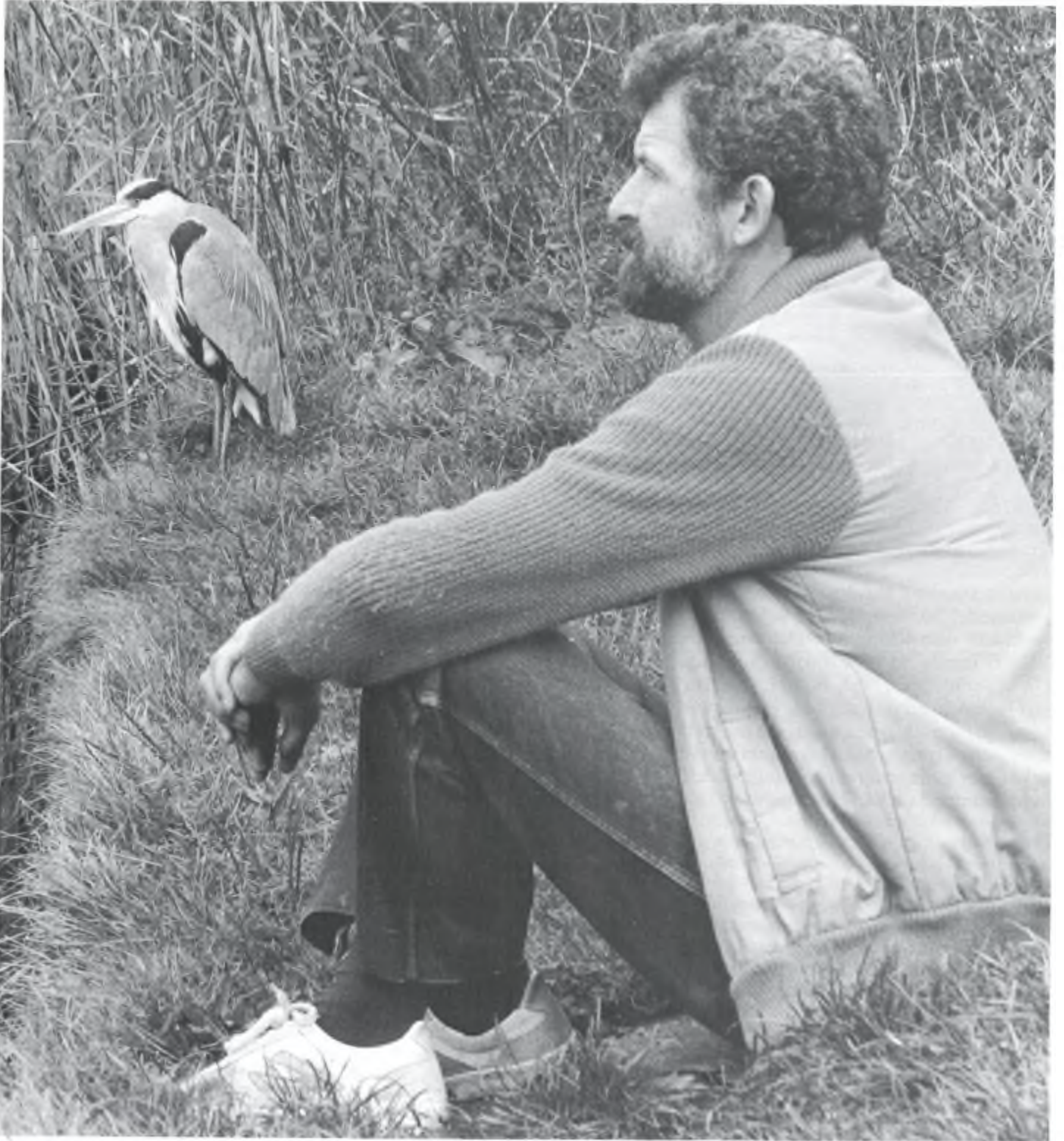

seksualiteit en agressie universeel voor. Een zekere mate van agressiviteit, of nauwkeuriger het vermogen om in bepaalde situaties agressief te reageren, heeft in de evolutionaire geschiedenis van de mens ongetwijfeld aanpassingswaarde gehad. De mens heeft in zijn gedragsorganisatie zeker een structuur voor aanvalsgedrag, via een genetische basis aangepast aan toenmalige milieuomstandigheden. Iets dergelijks geldt voor seksueel gedrag, zoals niet moeilijk is te beredeneren. Immers, als uw voorouders geen neiging tot seksueel gedrag hadden gehad, was u er niet geweest.

Zwemmen

Ik vermoed dat de evolutionaire geschiedenis van de mens via genen meer sporen of vermogens en beperkingen heeft nagelaten dan menige psycholoog en socioloog denkt. Maar dat geeft nog geen vrijbrief om elk menselijk gedrag aan een instinct toe te schrijven. Zo zijn er anatomische aanwijzingen dat de allervroegste nu bekende mensachtige, *Australopithecus afarensis*, bijna vier miljoen jaar geleden weliswaar op twee benen liep maar ook (nog) in bomen klom. Moet het nu aan een boom-klim-instinct worden toegeschreven dat ik als klein jongetje graag in bomen klom? Een ander voorbeeld. Naar aanleiding van een recent congres over menselijke evolutie is in kranten nogal wat geschreven over de hypothese dat de mens ooit een fase als „water-aap” heeft doorgemaakt. Stel dat deze hypothese steun van degelijke argumenten krijgt, hebben we dan een instinct om graag te zwemmen?

Moet het bestaan van een handjevol Nederlandse jagers aantonen dat er zoiets bestaat als een jachtinstinct? En de andere Nederlanders dan? Is hun jachtinstinct gefrustreerd, of „gedegenereerd” zoals Van Bussel schrijft? Ongetwijfeld leverde jacht de voorouders van de huidige mens een deel van het voedsel op. Overigens moet daarbij niet worden vergeten dat plantaardig voedsel vrijwel steeds het merendeel van het dieet zal hebben uitgemaakt. Dit geldt ook voor bijna alle huidige verzamelaar-jagervolkeren, voor zover deze nog bestaan. Plantaardig voedsel, vooral verzameld door de vrouwen, levert heel wat meer calorieën

Kennis hebben van flora en fauna, geduld opbrengen, spanning ondervinden, je één voelen met de natuur. Dat kan allemaal ook zonder wapens. foto: H. Harmsen

dan de jachtbuit die meestal door de mannen wordt aangedragen. Maar om vanuit jacht in de oertijd te besluiten tot een jachtinstinct in de betekenis van een inwendige drang (motivatie), of van iets aangeborens, is een onverantwoorde stap.

Verklaren en rechtvaardigen

Er is nog iets. Bepaald gedrag of gevoel verklaren is niet hetzelfde als dit rechtvaardigen. Als het evolutionair verklaarbaar is dat mensen de aanleg hebben zich in bepaalde situaties agressief te gedragen, betekent dit niet dat alle agressief gedrag wenselijk is of moet worden geaccepteerd. Integendeel,

ongewenste agressie moet worden bestreden door bijvoorbeeld opvoeding. Of stel dat het seksuele systeem een grote rol zou spelen in menselijk gedrag en dat seksuele motivatie een van de oorzakelijke factoren bij verkrachting zou zijn (*verklaring*). Dan houdt dit nog niet in dat een man elke vrouw waarop hij toevallig zijn zinnen heeft gezet, zou mogen verkrachten (*rechtvaardiging*).

Zelfs al zou jachtgedrag zijn te verklaren uit een of ander jachtinstinct, wat onwaarschijnlijk is, kan het daarmee nog niet worden gerechtvaardigd. Veel van de aspecten van jacht die de auteur beschrijft, ervaart de veldbioloog, de vogelaar, de natuurfoto-

graaf ook. Kennis hebben van het landschap, van flora en fauna, veel geduld opbrengen, spanning ondervinden, waakzaam zijn, „aanvoelen of er een trilling van leven is”. Alleen het plezier beleven aan het doden van dat leven - dat niet. En dat plezier is door het gebruik van het vage woord instinct noch te verklaren noch te rechtvaardigen.

Een uitdagende beheersvisie voor het Meinweggebied Natuurbeheer, maar nu eens zonder boeren en jagers

Waar is het oerbos van WE-Europa gebleven? De oud-hoogleraar vegetatiekunde Jan Barkman schetst ons het beeld van zo'n woud: Geen ondoordringbare jungle maar een zeer gevarieerd gebied met bomen en struiken van verschillende leeftijd door elkaar heen. Er zijn vele kleine en grote open plekken. Hier en daar staan of liggen holle en verrotte bomen. Veel van de staande boomstammen zijn overwoekerd door slingerplanten als klimop, kamperfoelie en bosrank. De bodem is begroeid met kruiden maar er zijn ook kuilen en modderige stukken. Verder staan er mierenbuiten en zien we dasseburchten en vossenholten. Het is een gebied vol verrassingen. Een bos waar in prehistorische tijden wisenten, wilde paarden, beren en lynxen leefden. Een gebied met een enorme rijkdom. **foto: J. van der Neut**

Henrik de Nie

Herstel van relaties tussen fauna en milieu

In ecologisch jargon noemt men dit een „systeem met een grote hoeveelheid functionele relaties en een zeer gevarieerde structuur”. Simpel gezegd: de begroeiing is er niet als stoffering en ruimte voor dieren, maar grote dieren beïnvloeden met hun aanwezigheid actief de vorm van het landschap. Grondsoort, reliëf en andere geologische eigenschappen geven dan weer de randvoorwaarden voor de vorm die de vegetatie in wisselwerking met de dieren aan het landschap geeft.

Zo'n woud is er niet in Nederland. Meer en minder vage afspiegelingen vinden we in Oost Polen, Zweden, Frankrijk (Fontainebleau) en Engeland (New Forest). Maar in

de Oostvaardersplassen hebben we gezien hoe in betrekkelijk korte tijd een gebied kan ontstaan waarin door bepaalde manipulaties, maar vooral door niets te doen, natuurlijke relaties spontaan ontstaan, zoals die tussen de wilde ganzen en de dynamiek van de moerasvegetaties met riet. Een belangrijke voorwaarde is dat het gebied vooral groot moet zijn.

Wat in Zuidelijk Flevoland gebeurt, heeft een nieuwe manier van denken over natuur behoud doen ontstaan. Deze manier van denken vinden we terug in plan „Ooievaar” voor het rivierengebied en in een beheersvisie over het Meinweggebied. Dit laatste genoemde rapport is geschreven in opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en samengesteld door het Bureau Ecoplan, samen met het Instituut voor Mi-

lieuvraagstukken van de Vrije Universiteit. Het is bedoeld als voorbeeld studie voor het inrichten en beheren van Grote Eenheden Natuurgebieden.

Nederland loopt achter

In het structuurschema voor Natuur- en landschapsbehoud worden ambitieuze doelstellingen vermeld die moeten gelden voor grote aaneengesloten natuurgebieden. Indien zo'n gebied geschikt is voor (natuur)recreatie, kan het de status van Nationaal Park krijgen. In deze natuurgebieden streeft men naar verdere ontwikkelingen van de geomorfologische structuur en het natuurlijk aanzien van het landschap. Van deze ontwikkeling is nog niet veel terecht gekomen. Er is in ons land geen enkel gebied dat de allure heeft van een Nationaal Park in de geest van deze doelstellingen. In Nederland zijn nu drie Nationale Parken. Maar daarin komen gebruiks- en beheersvormen voor die volstrekt strijdig aan dit principe zijn. Er wordt snijmais geteeld, er is intensieve bosbouw, water wordt onttrokken en/of de recreatiedruk wordt met behulp van VVV en ANWB tot maximale hoogte opgevoerd zodat in elk geval de kassa kan rinkelen.

De huidige balans van wat we in Nederland voor „natuurgebied” laten door gaan is sterk doorgeslagen in de richting van landelijke gebieden die feitelijk al een sterk verstedelijkt karakter hebben. Daardoor is de beleving van de natuur voor de gemiddelde Nederlander misvormd. Een weiland met zwartbond vee en dito vogels, omzoomd door een denneakker is voor hem of haar al puur natuur.

Gelukkig is er de laatste tijd meer aandacht voor het herstel van natuurlijke processen tussen grote dieren en hun omgeving. Tot nog toe is daarmee alleen op vrij kleine schaal geëxperimenteerd. Het wordt nu tijd voor het grote werk! Hiervoor moet een ruim gebied gevonden worden, met een grote variatie aan grondsoorten, reliëf en grondwaterstand. In zo'n gebied zou kunnen worden gewerkt vanuit een beheersvisie waarin het herstel van natuurlijke processen absolute (dus compromisloos) prioriteit krijgt.

Schijnheiligheid troef

Men vindt vaak dat we hier het vermanende vingertje moeten opheffen naar regeringen in tropische landen. We verwijten hen (terecht) dat ze onzorgvuldig omspringen met hun oerwouden en dat er nu al geen stukken regenbos meer zijn waarin genoeg ruimte is voor tijgers, neushoorns en bosolifanten. In Maleisië heb ik zelf ervaren hoe zwak we staan. Op hoffelijke toon werd me duidelijk gemaakt dat er in Europa, en zeker in Nederland geen enkel oerbos meer overeind staat en dat we alles te gelde hebben gemaakt. Waarom mogen zij dat niet?

Er zijn nog maar een paar landen op de gematigde breedte zoals Canada, Zweden of Argentinië waar het mogelijk is om een echt Nationaal Park te maken door een stuk land tot beschermd gebied te verklaren en te vrijwaren van verdere aantasting. Deze mogelijkheid is in Nederland een gepasseerd sta-

tion. Er blijven dan twee, onderling strijdige visies op natuurbehoud over:

1. Behoud en herstel door verdere aantasting te voorkomen en door te gaan met traditionele vormen van landschapsbeheer.

2. Ophouden met op (natuurlijke) productie gerichte exploitatie, zoals landbouw en jacht. Compromisloos streven naar herstel van natuurlijke en functionele relaties tussen bodem, vegetatie, planteneters en vleesetende dieren. Hierbij spelen grote grazers zoals heckrunderen en koniks (een paardaras) een belangrijke rol.

Net als in de politiek kan men tussen deze twee extreme visies een tussenpositie kiezen. Er bestaan vele schakeringen op beide visies. In de beheersvisie over het Meinweggebied worden vijf varianten nader uitgewerkt. Het „mechanisatiemodel” (scenario A) ligt het dichtst bij visie 1 terwijl het meest boeiende „optimaal natuur-ontwikkelingsmodel” (scenario E) het dichtst bij visie 2 ligt.

Het Meinweggebied biedt vele mogelijkheden

In het Meinweggebied ligt een kans voor de realisatie van beheersvisie 2. Daar heeft de overheid een groot deel van een 2500 ha buitengewoon afwisselend gebied in han-

Het Meinweggebied. foto: P. Eibers

den. Het ligt ten zuiden van Roermond, en sluit aan bij een uitgestrekt bosgebied in Duitsland. Het herbergt een grote biologische rijkdom en biedt volop de gelegenheid om een beheersmethode te toetsen die gebaseerd is op actieve vormen van natuurontwikkeling. Dat wil zeggen het herstel van functionele relaties tussen (grote) dieren onderling en hun milieu. In het Meinweggebied liggen vele verschillende landschapstypen die zich verder kunnen ontwikkelen tot boeiende biotopen. Het is een terrassenlandschap met hoogten tot 75 m NAP. Er liggen natte en droge heidevelden, kwelgebieden, graslanden en rietmoerassen. Er is hakhout, loofbos en (nu nog saaie) ontginingsbossen en bouwland. In de beekdalen ligt nog broekbos en we vinden er voedselarme vennen, en beken die tot de hydrobiologisch meeste interessante van Nederland behoren.

Het zal de kritisch faunabeheerder duidelijk zijn dat de uitvoering volgens het „natuurontwikkelingsmodel” op grote weerstanden zal stuiten. In de eerste plaats bij de boeren en jagers en wellicht bij grote groepen andere belanghebbenden. Men is niet gewend aan het type maatregelen dat wordt voorgesteld in dit scenario. Hierin

wordt gepleit voor het herstel van de natuurlijke overgangen in het landschap, zodat reliëf en grondsoort weer zichtbaar worden op een natuurlijke manier. Dat wil zeggen dat de bestaande scherpe scheidingen, die kenmerkend zijn voor het Nederlands landschap, zullen vervagen. Een methode hiervoor is bijvoorbeeld het omtrekken van bomen die aan de rand van weilanden staan. De gevelde boomkroon, liggend in het weiland, markeert dan de plaats waar een grillige lijn tussen open en gesloten landschap kan ontstaan. Regen, weer en wind, spontane opslag en begrazing door grote en kleine planteneters doen de rest.

De Hunnen terug in Nederland?

Als onmiddellijk vanuit deze nogal compromisloze beheersvisie zou worden gewerkt (iets wat binnen de Nederlandse verhoudingen ondenkbaar is), dan zal het gebied er in de eerste jaren uitzien alsof Atilla met zijn Hunnen langs geweest is. De emotionele weerstand, niet alleen van jagers, boeren en bosbouwers maar ook van traditionele natuurbeheerders en grote groepen recreanten zal enorm groot zijn. De politieke verantwoordelijkheid voor zo'n radicaal project zal niemand durven nemen. De samenstellers van het rapport zijn zich dat volledig bewust. Bij een keuze voor natuurontwikkeling is het heel goed mogelijk om in een deel van het gebied onmiddellijk met grote grazers te beginnen. Naar verwachting neemt daarna de maatschappelijke aanvaarding toe. Vervolgens kan het begraasde areaal worden vergroot. Als de burens (Duitsland) mee gaan doen, kan er in het gunstigste geval een grensoverschrijdend Nationaal Park van 7000 ha ontstaan.

Er wordt niet verhuuld dat de kans bestaat dat in scenario E, in het beginstadium, de natuurlijke diversiteit per vierkante meter achteruit kan gaan. Dan lijkt het alsof de natuurbescherming zondigt tegen een door haar zelf geheiligd principe. We moeten echter bedenken dat diversiteit per vierkante meter nooit een doelstelling op zich kan zijn. In een dierentuin vinden we de grootste diversiteit per vierkante meter, maar in een dierentuin is het geheel aan natuurlijke, ecologisch interessante, functionele relaties tussen dieren onderling en hun omgeving gereduceerd tot bijna nul.

Momenteel laat de provincie Limburg een studie verrichten naar de ecologische, bestuurlijke en financieel-economische haalbaarheid van natuurontwikkeling in het Meinweggebied. In die studie staat centraal het scenario E waarin onder andere het hele soortsspectrum van de Europese hoefdieren in het geding is. De provincie benadrukt daarbij het uitgangspunt van streven naar natuurlijke functionele relaties tussen de vegetatie en de herbivoren, waarbij nadrukkelijk ook de mogelijkheden voor natuur-educatie en natuur-recreatie moeten worden onderzocht.

H.E. van de Veen

Door een zorgvuldig natuurtechnisch beheer zal de schuwheid van de grote hoefdieren afnemen en de zichtbaarheid toenemen. foto: A. B. van den Berg

Dierentuin of safaripark

Verder zijn er nog andere problemen. Het rapport gaat hierop uitgebreid in en geeft hiervoor zo ver mogelijk oplossingen. Ik volsta met er een paar te noemen:

Luchtverontreiniging, inspoeling van voedselrijk water, wateronttrekking voor mijnbouw en drinkwater, bestaande eigendoms- en pachtverhoudingen.

Het is jammer dat het rapport in een nogal stroef, zeg maar belabberd academisch jargon is geschreven. Dit maakt het minder toegankelijk en een gemakkelijk doelwit voor de tegenstanders. In „De Nederlandse Jager” werden al snerende opmerkingen over het rapport gemaakt, waaruit blijkt dat ze het niet gelezen hebben. Men kondigt aan dat de bewoners van Limburg geen safaripark van het Meingebied willen maken. Dat is ook niet de bedoeling, voor safari's kan men terecht bij bureau Nimrod.

Kritiek, maar vooral steun

Achter in het rapport staat een lijst met paddestoelen. Volgens een deskundige die ik raadpleegde bleek hieruit eens te meer dat het een interessant gebied is. Wel had ze

haar twijfels over de kwaliteit van deze inventarisatie gezien de ouderwetse nomenclatuur. De samenstellers van het rapport geven niet aan wat de functie van deze inventarisatie is in het geheel.

Wat me verder opviel was de minitieuze aandacht voor zoogdieren, vogels, planten, reptielen en amfibieën, maar niet voor vissen. Vissen hebben zelden de aandacht van natuurbeschermers, maar wel van visstandbeheerders. In haar informatieblad OVB-bericht gaf de OVB kort geleden te kennen dat ze gaarne met natuurbeschermers wilde samenwerken bij het ontwikkelen van beheersvisies op het beekmilieu in Nederland. Ik zou zeggen, hier ligt voor beiden een duidelijke kans! In de omgeving van het gebied waar het om gaat is de laatste gestippelde alver (een zeldzame, waarschijnlijk in ons land uitgestorven vissoort) gevangen. Misschien valt een vorm van herintroductie te overwegen?

Het is duidelijk dat SFK de meeste radicale van de beheersvisies uit het Meinwegrapport steunt. Het sluit aan bij ons idee over een bescheiden rol van de mens bij het faunabeheer, en die dus ruimte laat voor het

dier zelf. Deze visie draagt bij tot een andere wijze van beleven van de natuur. Het dier, en zijn invloed op het landschap, wordt weer voor iedereen zichtbaar. De mens zal misschien wel eens een paadje moeten omlopen voor een kudde herkauwende runderen, in plaats van andersom.

Verder is er vooral bestuurlijke moed en geduld nodig om de fraai klinkende beleidsvoornemens om te zetten in uitvoerbaar beleid. Een beleid dat het ontstaan van oerbos met een boeiende fauna mogelijk maakt.

Literatuur

- Dick de Bruin et al. 1987. Ooievaar. De toekomst van het riviereengebied. Gelderse milieufederatie (Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem) 128 blz.
- H.E. van de Lans, G. Poortinga en H. E. van de Veen 1986. Ontwikkelings- en beheersvisie voor het Meinweggebied. Basisdocument ten behoeve van ontwikkeling van Nationale Parken. Geschreven in opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij, door de stichting ECO-plan en het instituut voor Milieuvraagstukken van de Vrije Universiteit 153 blz.

De boomkikker heeft het maar moeilijk

In onze Zuidelijke provincies kun je ze nog hier en daar tegenkomen. Gifgroene kikkertjes, bijna te mooi om waar te zijn, die graag in struiken zitten te zonnen en een hels kabaal kunnen maken. Willen we deze alleraardigste dieren voor ons land behouden, dan is een actief beheer nodig. En daar moeten we niet te lang mee wachten.

Marieke Ohm

Enorme druktemakers

Een warme zomeravond in mei in een weiland ten noordoosten van Audresselles (NW-Frankrijk). Lopend, met laarzen en zaklantaarns gewapend, naderen we - uitsluitend werkend op gehoor - een weilandpoel.

Al in het dorp zelf kon je ze horen, een kikkerkoor dat je lokt om naderbij te komen en je tegelijkertijd uitlacht omdat je in het donker struikelend naderbij komt. Als je ze gevonden hebt, word je gek van het lawaai. Je oren beginnen te toeteren en je bent er na aan toe om met beide handen je oren beschermend er vandoor te gaan. Nog uren later, al lang weer thuis, tuten je oren nog steeds. Slechts de slaap brengt uitkomst.

Exotisch gekleurd

Het gaat hier natuurlijk om de boomkikker (*Hyla arborea*). Dit is een kleine (adulten

zijn zo'n 4 cm), elegante kikker met lange poten en met vingers en tenen die aan de uiteinden voorzien zijn van zuignapachtige hechtschijfjes. De rug is gewoonlijk grasgroen, soms geel, maar kan in korte tijd veranderen in olijfgroen of donkerbruin. De buik is geelwit van kleur. De mannetjes zijn in de paartijd het eenvoudigst te herkennen aan de elastische huidplooi van de keel, die de kwaakblaas uitmaken.

Boomkikkers komen voor in gebieden met bosjes of houtwallen, of andere plantengroei waarin hij kan verblijven en voedsel vinden; met bij voorkeur stilstaand, niet overschaduwd, voedselrijk water voor de voortplanting; en met gelegenheid tot winterslapen.

Ernstig bedreigd

De boomkikker leeft in Nederland aan de grens van zijn areaal. Hierdoor is zijn verspreiding in Nederland discontinu. Aangezien de boomkikker het meest algemeen in

de gevarieerde, kleinschalige landschappen werd gezien, zijn het waarschijnlijk de vele cultuurtechnische maatregelen van de laatste dertig jaar die de boomkikker-stand sterk hebben doen dalen. De boomkikker is in ons land dan ook een zeer ernstig bedreigde soort geworden. Actieve bescherming van de overgebleven populaties door het conserveren van hun habitats, is de enige maatregel die ervoor kan zorgen dat de soort niet nog verder teruggedrongen wordt naar een paar kleine beschermde gebiedjes.

Achterhoek

Illustratief voor deze ontwikkelingen is de situatie in de Achterhoek. In 1975 werden daar in de omgeving van Zieuwent (waarvan gedetailleerde verspreidingsgegevens bekend zijn) nog op minimaal 11 plaatsen boomkikkers aangetroffen. In 1984 waren er nog 7 vindplaatsen. En in 1986 konden de leden van de herpetologische studiegroep Gelderland nog maar op vier plaatsen bij Zieuwent de aanwezigheid van boomkikkers vaststellen (in de hele Achterhoek waren 10 vindplaatsen).

Volgens de studiegroep, die in het rapport „Verspreiding van de herpetofauna in Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Zeeland” uitgebreid verslag doet van haar bevindingen, is de overschaduwning van het water door hoge boomopslag de belangrijkste oorzaak van de achteruitgang. Als te weinig zonlicht het water bereikt, kunnen de kikkers geen eieren meer afzetten in de ondiepe delen van de poel, met alle gevolgen van dien. De huidige populaties liggen van elkaar geïsoleerd, zodat de kans op verdere achteruitgang en uitsterven niet denkbeeldig is.

Om de boomkikker in de Achterhoek nieuwe kansen te geven, stelt de studiegroep voor om de aandacht eerst op de resterende populaties te richten. Door verwijdering van de boomopslag en het graven van nieuwe poelen moet het aantal kikkers in deze populaties kunnen stijgen. Vervolgens kan dan gedacht worden aan de uitvoering van een „poelenplan”; het verbeteren van de ecologische infrastructuur van voor boomkikkers geschikte landschappen door uitgekende poelaanleg. Hierdoor kan het Achterhoek-gebied vanuit de overgebleven populaties hergekoloniseerd worden, waardoor de huidige isolatie van die populaties wordt opgeheven.

Een ambitieus plan, dat de boomkikker reële kansen op voortbestaan geeft. Dit Achterhoekse voorbeeld geeft aan, dat er een actief beheer voor nodig is om de boomkikker voor ons land te behouden. Laten we er maar snel mee beginnen.

Literatuur

Stichting herpetologische studiegroepen, 1987. Verspreiding van de herpetofauna in Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Zeeland 1986. Maas-tricht. 108 pp, 24 verspreidingskaarten. Te bestellen door overmaking van f 17,- + f 4,50 verzendkosten op giro 429851 t.n.v. Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap. Groenstraat 106,6074 EL Melick.

Een kritische beschouwing van de argumentatie van jagers Is de jager een oermens?

In het begin van zijn evolutionaire ontwikkeling leefde de mens als verzamelaar van voedsel: te hooi en te gras zocht hij in zijn omgeving naar wat eetbaar was. Later in zijn historie ging de mens over op het nomadenbestaan van de rondtrekkende veehouders en nog later ontwikkelde hij de landbouw en kon hij zich in nederzettingen vestigen. Maar naast al die activiteiten om in zijn levensonderhoud te voorzien, heeft de mens steeds ook gejaagd. Zelfs vandaag de dag zijn er nog volkeren (indianen, eskimo's) waar de jacht een wezenlijk en natuurlijk bestanddeel is van de dagelijks strijd om het bestaan.

Sportjagers trachten wel eens hun vrijetijdsbesteding in verband te brengen met de levenswijze van de jagende stammen. Dit verleent hun hobby het aureool van natuurlijkheid en echtheid. Jagen is een goede zaak want het hoort nu eenmaal bij de oorspronkelijke mens.

foto: F. Hess

Hugh P. Gallacher

Moderne en primitieve jagers

Michael Brander is zo iemand die de primitieve en de moderne jager in één verband tezamen brengt: „Afgezien van het voortplantingsinstinct is het jachtinstinct van de mens waarschijnlijk zijn allereerste drang, en ook nu nog is de mens in de grond van de zaak een jager.”¹⁾

Aldus begint hij zijn boek *Hunting and Shooting*, een werk dat „de ontwikkeling van die oerdrift traceert vanaf de vroegste tijden, toen de primitieve mens een eenvoudige valkuil ontwikkelde, tot de meest recente voorbeelden van elektronische technologie met behulp waarvan de lokroep van het wild via luidsprekers wordt geproduceerd, zodat de dieren naar de geweren toe

worden gelokt.”²⁾ Door de primitieve en de moderne jager in één adem te noemen, suggereert hij dat de hedendaagse sportjager slechts de actuele variant is van de jagende oermens. En aangezien over de oorspronkelijke staat van de mens geen morele afkeuring kan worden uitgesproken, kan dit ook niet over de sportjager van nu, die immers niets anders doet dan teruggrijpen naar ons aller wortels.

Terug naar de natuur

Wij „beschaafde” stadsmensen in onze supergeïndustrialiseerde samenleving zijn het contact met de natuur kwijtgeraakt. Daarom begrijpen wij de oorspronkelijke wetten van leven en dood en van eten of gegeten worden, niet meer. Daarom zijn wij verwekelijkt en sentimenteel geworden, en kun-

nen we niet meer tegen de aanblik van een stervend dier. De jager heeft van dat alles geen last. Hij overbrugt de kloof die ons scheidt van ons oorspronkelijk bestaan. Hij geeft gehoor aan ons oerinstinct en voelt zich weer natuurmens. In de Verenigde Staten zijn zelfs jagers die het moderne geweer hebben ingeruild voor pijl en boog. Terug naar de bron!

Deze (impliciete) manier van redeneren lijkt aantrekkelijk te zijn: willen wij niet allemaal in de grond van ons hart „terug” naar de natuur? En verlangen wij eigenlijk niet allemaal naar de eenvoud en eerlijkheid van het natuurlijk bestaan? Jezelf zonder technische hulpmiddelen proberen staande te houden in een ongenaakbaar gebied, is de uitdaging die het succes van survival-tochten verklaart.

Antropologische argumentatie

De rechtvaardiging die de moderne jager ontleent aan deze interpretatie van zijn gedrag, kan als volgt in een logische structuur worden uitgedrukt:

Premisse 1: De moderne jager gedraagt zich als een natuurmens.

Premisse 2: Het gedrag van natuurmensen is niet slecht.

Conclusie: Het gedrag van de moderne jager is niet slecht.

In premisse (argument) no. 2 bestempel ik het gedrag van natuurmensen als „niet slecht”. Met opzet gebruik ik hier niet het equivalent „goed”, omdat het er dan op zou lijken alsof over het gedrag van natuurmensen een moreel oordeel kan worden uitgesproken. Maar Michael Brander (en degenen die in zijn lijn redeneren) suggereert nu juist met woorden als „oerdrift” en „jachtinstinct”, dat het geen pas geeft om een moraliserend vingertje op te steken tegen de oorspronkelijke staat van de mens: het wezen van de primitieve mens kan niet goed- of afgekeurd worden, dit is zoals het is. De antropologie (de wetenschap van de mens als natuurhistorisch wezen) verschaft ons feitelijke informatie over het leven van primitieve volkeren en onthoudt zich van een oordeel. Vandaar dat ik de tweede premisse zo neutraal mogelijk heb geformuleerd.

Vanwege het antropologische karakter van deze (en ook van eerstgenoemde) premisse zal ik overigens deze manier om het jagen te rechtvaardigen, aanduiden als „de antropologische argumentatie”.

Moderne jacht is recreatiejacht

In wat nu volgt, zal ik de waarheid van elk van beide premissen bestrijden. Zodra in een redenering één der premissen onwaar is, is de conclusie al ongeldig. Door te laten zien dat in de antropologische redenering alle twee de premissen onwaar zijn, maak ik derhalve duidelijk dat deze ogenschijnlijk aantrekkelijke argumentatie logisch gezien geen stand houdt.

Allereerst premisse no. 1: De moderne jager gedraagt zich als een natuurmens. Hierover kan ik kort zijn. Tussen de moder-

ne jager en de primitieve jager bestaat slechts een oppervlakkige gelijkenis: beiden sporen dieren op en trachten deze te doden. De verschillen zijn echter veelvuldiger en wezenlijker. De primitieve mens jaagt om in leven te blijven - hij doodt dieren om de eenzijdigheid van zijn voedselpakket op te heffen, om zich met huiden te kleden, gebruiksvoorwerpen en wapens te vervaardigen van de beenderen, grondstoffen te verwerven die noodzakelijk zijn voor zijn rituelen, en om zich te ontdoen van voedselconcurrenten of bedreigers van zijn veiligheid. Voor de primitieve mens is de jacht een onlosmakelijk element in zijn fysieke, economische en religieuze strijd om het bestaan.³⁾ Hoe men het ook wendt of keert, voor de moderne mens is de jacht luxe. De moderne mens jaagt vanwege de spanning, sport, de show. De moderne jager is een recreatiejager en zal zich als zodanig nimmer kunnen meten met de primitieve jager - zelfs niet als hij zich uitdost met pijl en boog. De jacht van een moderne jager is welbeschouwd een heel andere dan de jacht van de primitieve jager. Daarom is het onjuist te beweren dat de moderne jager zich gedraagt als een natuurmens. De eerste premisse in de antropologische argumentatie is dus onwaar.

Gruwelijke drijfjachten

De onwaarheid aantonen van de tweede premisse - het gedrag van natuurmensen is niet slecht - is ietwat ingewikkelder. Het is juist zo voor de hand liggend om het gedrag van primitieve volkeren te aanvaarden zoals het is, en om ons te onthouden van een moralistisch oordeel. Wij leven immers niet meer in de tijd waarin de missionarissen in hun strijd tegen onzedelijkheid de „zwartjes” verplichtten een broek of bh aan te trekken. Als wij nu in de krant lezen dat de Lubicon-indianen (een stam die in het noorden van de Canadese staat Alberta woont) al sinds 1940 in conflict leven met de federale regering in Ottawa omdat de jacht als traditioneel middel van bestaan van deze stam door de exploratie van mineralen, olie en aardgas is vernietigd, dan ligt onze sympathie zonder aarzelen aan de zijde van de Lubicon-indianen (Vorst 1988). Hun jacht is vernietigd, en wel door toedoen van onze moderne „beschaving”. Dat vervult ons met schaamte vanwege ons westerse winstbejag, dat geen eerbied kent voor cultuur of natuur. Wij zouden er een lief ding voor over hebben als de oorspronkelijke samenleving van deze Lubicon-indianen hersteld zou kunnen worden - inclusief hun jacht.

Maar hoe reageren wij op het bericht dat 7000 kilometer oostelijker de bewoners van de Faer Oer (de archipel tussen Schotland en IJsland) gruwelijke drijfjachten plegen te houden op Grienden en andere kleinere walvissoorten? De scholen Grienden worden er in baaien ingesloten en vervolgens aan lange, metalen haken geslagen. Met een mes wordt de luchtpijp van de Griend doorsneden, die vervolgens langzaam sterft. Ook al omdat de jagers niet zelden dronken zijn, mislukt het doorsnijden van de hals meer dan eens, en duurt het nog langer voor-

dat de walvis uit zijn lijden is verlost. In zijn doodsangst slaat de Griend zo heftig met zijn lichaam, dat hij daarbij gewoonlijk zijn eigen wervelkolom breekt (Anon. 1/2, 1987). Premier Atli Dam verklaart: „Ik voel me geen Faeröerees als ik geen walvisvlees mag eten. De jacht is niet commercieel. Het vlees wordt onder de bevolking verdeeld. Op die manier maakt het een kwart van de vleesconsumptie van onze bevolking uit” (Anon.2, 1987). Het moge dan waar zijn dat de griendenjacht geen commerciële belangen dient (zoals eertijds wel het geval was met de jacht op de zeehondjes), en een eeuwenoude vikingtraditie is die de lokale bevolking als een historisch recht beschouwt, maar er is toch een grens aan wat wij menselijkerwijs kunnen accepteren. Het „antropologisch karakter” van de griendenjacht (ik bedoel: de verankering van de griendenjacht in de cultuur van de lokale bewoners) is geen rechtvaardiging voor het stelselmatig bedrijven van wreedheden.

Serius nemen

Zo zijn er natuurlijk wel meer zaken die, hoezeer zij ook verankerd mogen zijn in de cultuur van min of meer primitieve volkeren, niet door de beugel kunnen - ik denk in dit verband aan ritueel slachten, stierenvechterij, maar ook aan kannibalisme, stening, het brengen van mensenoffers en aan vrouwenbesnijdenis. Ook al is mijn schuldgevoel jegens oorspronkelijke culturen die onder druk van het westerse (post)kolonialisme zijn ten onder gegaan, nóg zo groot en ook al betreur ik het vele goede en schone dat daardoor voor de mensheid verloren is gegaan, ik mag en wil mijn moreel relativisme niet zo ver doordrijven dat ik zou ontkennen dat primitieve volkeren geen perversiteiten kennen. Die kennen zij natuurlijk wel. Ook natuurmensen kunnen ontsporen. Ontken ik dat, dan ben ik toch weer paternalistisch en moralistisch bezig. Ik hanter dan het naïve beeld van „de goede wilde”, wiens handelen zonder meer toegejuicht moet worden. In feite neem ik zo'n mens niet serieus.

Universele normen

Wie de ander wel serieus neemt, kan hem/

haar loven, maar ook laken. Een eventueel negatief oordeel hoeft geen uiting te zijn van bemoeizicht maar kan heel wel een blijk zijn van betrokkenheid. De moeilijkheid is natuurlijk: waar houdt de betrokkenheid op en begint de bemoeizucht? Me dunkt, daar waar normen op grond waarvan een afwijkend oordeel wordt geveld, niet meer als universeel beschouwd kunnen worden. „Sterven is geen vermaak” is zo'n universele norm - een norm waarvan ik mij niet kan voorstellen dat er situaties zijn waarin zij niet geldt, een norm ook, die door al degenen die ik ken en hoogacht, als algemeen geldend wordt aanvaard. „De mens hoort geen vlees te eten” daarentegen is een norm die (ook door degenen waarmee ik mij verbonden weet) lang niet eenstemmig wordt aanvaard, een norm waarover ook ikzelf de nodige twijfels heb. Welnu, de laatstgenoemde norm zonder meer van toepassing verklaren op andere mensen, andere culturen, andere omstandigheden, lijkt mij zeer onverantwoord, moraliserend en onverdraagzaam, maar zo'n universele norm als „sterven is geen vermaak” aarzel ik niet toe te passen op de ganzenjagers in de Mastbroekpolder, op de Lubicon-indianen in Noord-Canada en op de griendenslachers van de Faer Oer.

Discussie

Ik sluit niet uit dat ik op een gegeven moment tot het inzicht kom dat mijn universeel geachte norm toch niet zó universeel blijkt te zijn dat een klakkeloze toepassing op andere mensen verantwoord is. Zoiets is denkbaar. Vandaar dat ik mij niet afsluit voor discussie en altijd een open oor zal houden voor eventuele bedenkingen tegen mijn norm. Het universele karakter van sommige normen is niet strijdig met het feit dat alle normen altijd mensenwerk (en in dat opzicht „subjectief”) zijn. Maar de (wel eens naar voren gebrachte) mening „ethiek is subjectief en dus kunnen we er maar beter over zwijgen” onderschrijf ik niet. Het subjectief karakter van de ethiek vergt juist een onophoudelijke discussie. Andersom: discussie is de voorwaarde voor een verantwoorde standpuntbepaling inzake normen.

Mobilisatie? Of gewoon zwijnenjacht? foto: F. Hess

Conclusie

Al nadenkend over de gemakkelijk overschrijdbare, maar toch zo scherpe grens tussen bemoeizucht en betrokkenheid, lijken wij te zijn afgedwaald van onze oorspronkelijke vraag: kan het gedrag van natuurmensen ooit „slecht” genoemd worden? Zelfs zijn we van de zo objectieve logica in de subjectieve ethiek terechtgekomen. We zijn echter bepaald niet verdwaald! Ik heb duidelijk willen maken dat binnen de logica op een gegeven moment normen (en dus ethiek) een rol kunnen gaan spelen. Met behulp van een korte uitwijding over universele normen en de noodzaak van voortdurende discussie daarover, heb ik geprobeerd aan te tonen dat de vraag of over het gedrag van natuurmensen ooit een negatief oordeel kan worden geveld, met „ja” moet worden beantwoord. Inderdaad, er zijn situaties waarin ook natuurmensen, oude culturen,

primitieve stammen, normen overtreden die als universeel gelden. Van de griendenjacht een volksvermaak maken, is ronduit slecht. Ook de tweede premisse uit de antropologische argumentatie is dus onwaar. Daarmee (en met het weerleggen van de eerste premisse) is aangetoond dat de conclusie als zou het gedrag van de moderne jager als hedendaagse representant van de oerjager, goed te praten zijn, logisch ongeldig is.

Literatuur

- Anon 1, „De jaarlijkse slachting van grienden (Globicephala melaena) op de Faer Øer”, *Huid en haar* 6/3 (1987): 690-7.
 Anon 2, „Faerøer: walvisjacht is historisch recht”, *NRC-Handelsblad* 14 augustus 1987.

Brander, M., *Hunting and Shooting, from earliest times to the present day*, London 1971.

Vorst, J., „Indianen in Galgary tegen tentoonstelling”, *NRC-Handelsblad* 18 januari 1988.

Noten

1. „Apart from the breeding instinct, man's hunting instinct is probably the most prime val urge of all, and man is still basically a hunter” (Brander 1971, p.10).
2. „.... tracés the development of that instinct from the earliest stages when primitive man first developed a simple pitfall trap, to the latest examples of electronic Science relaying the mating calls of wild-fowl through loudspeakers to decoy them to the waiting guns” (Brander 1971, p.10). Het woord „primitief” in dit citaat en ook verderop in mijn tekst betekent natuurlijk niet dat de betreffende mensen gebrekkig of onbeholpen zijn, maar slaat op het vroege stadium van ontwikkeling.
3. Ik spreek hier van „religieuze strijd om het bestaan” om aan te geven dat de (primitieve) mens de strijd tegen angst voor ziekte en dood, voor eenzaamheid en uitstoting, voor verworpenheid, e.d., waartegen de religie pretendeert een remedie te zijn, net zo hard moet voeren als de strijd om het fysieke bestaan.

Actie tegen fazantenjacht

Rob Musters

In november jongstleden was Kritisch Faunabeheer met ongeveer 20 actievoerders aanwezig op het landgoed „Baest” in Oostelbeers (gemeente Middelbeers). Aanleiding voor deze actie was een tip uit de kringen van drijvers uit de omgeving dat er op het landgoed veelvuldig op fazanten gejaagd werd.

Enige tijd vóór de actie waren twee mannen op heterdaad betrapt bij het illegaal (na 15 augustus) uitzetten van fazanten. De tip vermeldde tevens dat er 5000 fazanten gefokt werden, en dat er elke week nog nieuwe uitgezet werden. Ook werd het grote aantal jachtdagen genoemd: (15, 19 en 20 oktober; 4 november (extra groot vanwege Hubertus), 5, 17, 18 en 26 november; 10, 11, 16, 22, 23, 29 en 30 december. Voldoende reden voor Kritisch Faunabeheer dus om deze plaatselijke jachtpartijen in de publiciteit te brengen.

Het landgoed „Baest” is eigendom van jhr. van den Mortel. Organisator van de jacht is de heer van Heek. Achter het huis van de jachtopzichter bevindt zich een enorme fazantenfokkerij. Antwoord van Van Heek tijdens de acties op de vraag wat ze met al die fazanten moesten: „Al fok ik 10.000 fazanten, dat gaat niemand wat aan.”

Rond 9.00 uur 's morgens arriveerden we, samen met een fotograaf en een journalist van het 'Nieuwsblad van het Zuiden' in Oostelbeers. Vervolgens vertrokken we, begeleid door de inmiddels ingelichte politie, naar het landgoed „Baest”. Daar aangekomen troffen we inderdaad ongeveer 8 jagers en 12 drijvers aan, die druk in de weer waren met hun dodelijke hobby. Met behulp van ratels en spandoeken werd er, vanaf de openbare weg, aan de jagers duidelijk gemaakt dat deze dag voor hen minder rustig zou verlopen dan zij wellicht gehoopt hadden. Blijkbaar onaangenaam verrast door onze aanwezigheid verzamelden jagers en drijvers zich bij het huis van de jachtopzichter. Vervolgens trokken zij er, gezeten in bouwketen die voortgetrokken werden door een auto en een tractor, opnieuw op uit. De bedoeling was blijkbaar om op deze manier de actievoerders, die te voet waren, te ontlopen. Door er echter flink de pas in te houden en door een onbedoelde opsplitsing in groepen slaagden we er steeds in juist op tijd bij een nieuwe 'drive' aanwezig te zijn en te voorkomen dat de jagers veel fazanten de dood in jaagden.

Om ongeveer 12.00 uur gingen de jagers ontevreden aan de erwtensoepp. Wij besloten om na de lunch nogmaals naar het landgoed te gaan om te kijken of er wéér gejaagd werd. Dat bleek inderdaad het geval. Het was ook aanzienlijk drukker geworden met wandelaars en fietsers. Veel van hen hadden tussen de middag naar omroep Brabant geluisterd die het interview met Rita Stockmann, ('s morgens tijdens de actie afgenomen) uitgezonden had. Velen betuigden hun steun aan de actie. Zo zei de plaatselijke brugwachter: „Het wordt ook hoog tijd dat er iets aan die jacht hier gedaan wordt. Het bos is morsdood, je ziet geen enkele vogel meer.”

Opnieuw slaagden we er die middag in de jagers op tijd te hinderen, zodat er

Jagers zijn eenvoudig gék op fazanten. Heerlijke beesten, foto: M. Weston

nauwelijks fazanten afgeschoten werden.

Nieuw bij deze actie was dat de jagers vergezeld waren van een dame met videocamera. Zij werd op haar beurt vergezeld door een potig heerschap, gewapend met bouvier en dikke stok. Met die stok bezorgde hij fotograaf Fred Hess nog een paar gekneusde vingers door enkele stevige tikken uit te delen. Wat de precieze bedoeling van deze video-registratie was, is ons niet duidelijk geworden. (Misschien dat we te zijner tijd een kopie van de band kunnen krijgen; het zou uitermate geschikt zijn als voorlichtingsmateriaal over jagerspraktijken!)

Uiteindelijk hielden de jagers het, na de zoveelste verstoring, voor gezien. Ze stapten in hun bouwketen. Langzaam reden ze weg, gevolgd door de begeleider van de video-dame in zijn Isuzu 'Trooper'. Als groet maakte hij een obsceen gebaar in de richting van de actievoerders.

Anti-jachtmanifestatie 4 oktober

Rob Musters; foto's J. Webbink

Op 4 oktober 1987 werd in het Zuid-Limburgse Vaals een internationale anti-jachtdag gehouden. Deze unieke gebeurtenis vond plaats op een steenworp afstand van het daadwerkelijke drielandpunt.

Op een groot terrein waren vier grote tenten opgesteld en talloze stands van anti-jacht-organisaties uit België, Frankrijk, Italië, Engeland en Nederland; waarvan sommige met zeer tot de verbeelding sprekende namen als

de „League against Cruel Sports" en de „Maatschappij voor dierenbescherming en tegen de wreedheid jegens de dieren" (België).

Na de opening van de manifestatie door Wiep Jansen konden er natuurwandelingen gemaakt worden door de omgeving van Vaals.

Op het middaguur vond er een persconferentie plaats in de SKF-tent. In deze tent was tevens een geheel vernieuwde anti-jachttentoonstelling ingericht. De persconferentie werd geopend door de heer Damen, burgemeester van Vaals. Vervolgens kwamen onder voorzitterschap van Marijke Brunt verschillende sprekers aan het woord. Vanwege het meertalige gezelschap werden de korte toespraken door tolken samengevat en vertaald.

Als eerste kwam aan het woord Reinier Akkermans die zijn speciaal voor deze dag geschreven rapport „Aanklacht tegen de plezierjacht" presenteerde en toelichtte. Behalve zijn onderscheiding in exploitatie-, beheers- en plezierjacht ging hij in op de roofdierbestrijding door jagers (jagers verstoren daarmee het evenwicht, omdat zij een andere dan natuurlijke selectie toepassen) en op het aspect van dierenmishandeling en milieuvervuiling.

Prof. Carlo Consiglio uit Italië, hoogleraar zoölogie en secretaris van de Europese Federatie tegen de jacht, vermeldde dat er in zijn land 7 jagers per km² zijn en dat er jaarlijks 100 maal zoveel vogels gedood worden als in Nederland. Verder noemde hij Griekenland als schrijnend voorbeeld waar de wolf ongelimiteerd geschoten mag worden. Hij riep op een verbod in te stellen om alle vogels met lood te bejagen. Tevens pleitte hij ervoor de richtlijnen die nu voor vogels bestaan, ook te laten gelden voor zoogdieren zoals de wolf en de zeehond. Dr. Klaus Sojka uit West-Duitsland, advocaat en bestuurslid van het Komitee tegen den Vogelmoord, onderstreepte in zijn betoog dat het ecosysteem dat een noodzakelijke voorwaarde is voor de overleving van ons allen, niet verwoest mag worden door enkele jagers met een

geweer en een vergunning op zak. Ook zei hij dat er in W-Duitsland een beperkt vergunningensysteem bestaat met betrekking tot wilde zwijnen en reeën, maar dat andere dieren vogelvrij zijn. Theodore Monod uit Frankrijk, doctor in de natuurwetenschappen en president van de Franse vereniging van tegenstanders tegen de jacht (R.O.C.), betoogde dat het van het grootste belang is om de mens (de media) op zo kort mogelijke termijn te overtuigen van het feit dat de plezierjacht afgeschaft moet worden. Hij zei dat de mens een wild gebleven bruut is, als hij niet snel besluit aktief de misstanden tegen de natuur te gaan bestrijden. Verder herinnerde Monod nog aan de datum, 4 oktober, de dag van Franciscus van Assisië.

Prof. Nouët (Rechten van het Dier) riep de toehoorders op erop te vertrouwen dat de jacht in de toekomst zal verdwijnen, de Franse minister van Milieu te wantrouwen, omdat hij praat als een jager en misbruik van de natuur goedpraat, en om hulp te geven bij het organiseren van een boycot tegen Frankrijk door mede-Europeanen, vanwege de misstanden in Frankrijk. Alain Lebrun uit België, jurist en specialist op het gebied van het dierenrecht, bracht naar voren dat België op verschillende terreinen de wet overtreedt. Zo wordt er volop jacht gemaakt op kraai-achtigen, in Wallonië

ook nog op de roek en de merel. Er wordt gejaagd met netten, in plaats van met de voorgeschreven automatische klepkooi. Hij vroeg de aanwezigen druk uit te oefenen op de Belgische autoriteiten en de ontevredenheid over de vele Belgische overtredingen aan hen te laten blijken.

Tenslotte kreeg een vertegenwoordiger van de Griekse anti-jachtorganisatie nog kort het woord. Hij noemde een aantal van 400.000 jagers voor zijn land. De Engelse vertegenwoordiger deed daar nog een schepje bovenop en noemde voor zijn land het aantal van 1.000.000 jagers („you see, not all our hooligans go to football-matches!").

Voorafgaande aan de demonstratie-optocht door Vaals voerden nog enkele Europarlementariërs het woord. Daarvóór werd er een cassette afgedraaid, ingesproken door Brigitte Bardot, die haar steun betuigde aan deze manifestatie. Een europarlementariër meldde aan de aanwezigen dat kortgeleden 109 europarlementariërs gestemd hadden voor een verandering in de vogelrichtlijnen ten behoeve van de jagers. Hij riep op te strijden tegen deze „stappen terug" en deelde mee een concurrerende motie te gaan indienen.

Ook Midas Dekkers voerde kort het woord. Hij hield de menigte voor dat uit statistieken blijkt dat 'stotteren' veel eerder een typische mannelijke eigenschap genoemd moet worden dan 'jagen'. Bovendien kon hij het niet laten om de aanwezige natuurbeschermers een kat uit te delen: hij (Midas Dekkers) was met het openbaar vervoer naar Vaals gekomen. Aanvankelijk kon hij het terrein waar de manifestatie gehouden werd niet vinden, maar aangekomen bij overvolle parkeerterreinen wist hij dat hij goed zat. Stotterend beëindigde hij zijn toespraak.

Vervolgens trok een lang lint van anti-jachtdemonstranten vanaf het manifestatieterrein naar en door het dorp Vaals. Laat in de middag werd deze anti-jachtmanifestatie afgesloten. Misschien dat er in de toekomst meer van dit soort manifestaties (die ongetwijfeld een enorme hoeveelheid voorbereiding hebben gevegd) worden georganiseerd, waardoor de krachten tegen het zinloze jagen nog meer en beter op Europees niveau gebundeld kunnen worden.

KORT NIEUWS

De brulkikker rukt op

Het gaat goed met de brulkikker in Nederland. Vorig jaar zijn diverse tuincentra en dierenwinkels begonnen om larven van dit behoorlijk forse dier te verkopen; aardig voor in het tuinvijvertje. De brulkikkers vonden het ook prima. Ze redden zich uitstekend in het Nederlandse klimaat en komen zelfs tot voortplanting. Ze hebben de tuinvijvertjes dan ook veelal verlaten en breiden hun verspreidingsgebied uit. Allemaal leuk en aardig, maar dit kan een gevaar betekenen voor onze eigen amfibieën. In sommige gebieden in Noord-Italië hebben brulkikkers de inheemse kikkersoorten al volledig verdrongen. Snel handelen is dus geboden. Aangezien nog gewerkt wordt aan het ontwerp van de nieuwe wet tegen de faunavervalsing heeft het betrokken ministerie (Landbouw & Visserij) het moeten laten bij een „klemmend beroep” op het geweten van de handelaren. Waar commerciële belangen in het spel zijn, is zo'n beroep echter meestal niet veel waard. Toch maar opschieten met die nieuwe wet dus, dames en heren van het ministerie.

RD

Ambtenarenjacht

Vlakbij Kopenhagen ligt Jaegersborg, een natuurgebied van 1000 hectare met een hoge recreatiedruk. In dit gebied komen zo'n 2000 herten voor. Dit aantal wordt door de beheerders van het gebied als optimaal gezien, wat betekent dat men elk jaar ongeveer 600 exemplaren laat afschieten om de aanwas te compenseren. Of ze daarin gelijk hebben laten we nu even in het midden. Interessant is namelijk de wijze waarop het gewenste afschot gerealiseerd wordt; in Molm 87/4 schrijft Michiel Wallis de Vries erover. Het complete afschot wordt door één man verricht; de opzichter, die te voet of vanuit de auto jaagt.

In feite lijkt dit sterk op de door de SKF in noodzakelijke gevallen gewenste ambtenarenjacht. Geen jachtpartijen met grote aantallen opgewonden drijvers en al dan niet aangeschoten jagers. Een nauwkeurig, niet op sensatie, maar op selectie gericht afschot door één persoon, in dienst van de beheerder.

Het meest opvallende resultaat van de éénmans-jacht in Jaegersborg is (naast het nauwkeurig gerealiseerde gewenste afschotpatroon) de extreme tamheid van de herten. Ze hebben al snel geleerd dat ze alleen van de al dan niet gemotoriseerde opzichter wat te duchten hebben. Voor hem vluchten ze, door alle overige mensen laten ze zich rustig tot op enkele tientallen meters benaderen. Hier kan dus ook de gewone recreant nu

Ze hoeven niet schuw te zijn.
foto: P. Eibers

eens een hert in zijn gewone doen en laten observeren. Zelfs tijdens de bronst trekken de dieren zich weinig van het publiek aan.

Nederlandse jagers zeggen meer dan eens, dat „er zonder hen geen wild zou zijn”. In elk geval is het zo, dat dankzij hun jachtmethodes de meeste mensen het wild alleen als verre, wegvlochtende stipjes kunnen zien. Het kan zoveel mooier, dat blijkt.

RD

Impulsief en onverantwoordelijk

Hoe ondergaan dieren een drijfjacht? Dat is niet moeilijk voor te stellen. Eerst verstoring, dan angst, wegvlugten voor de drijvers, vervolgens doodsangst bij de confrontatie met de geweren, dan ontvluchting en opluchting, of verwonding en frustratie, of de dood.

Hoe ondergaat een jager een drijfjacht? Dat is moeilijker te begrijpen. De menselijke beweegredenen zijn doorgaans wat minder primair, wat ondoorgroendelijker dan die van dieren. En daarbij kunnen mensen praten, en zo hun gevoelens (al dan niet bewust) omhullen met mystiek en fantasie.

Een Zweeds jachtblad wilde nu wel eens precies weten hoe het zat. Men nam een ervaren, in goede conditie verkerende jager en rustte deze uit met apparatuur die de hartslag van de man continu registreerde. Aldus nam de jager vervolgens deel aan een zestal drijfjachten, van 's morgens negen tot 's middags drie uur. Het verkregen cardiogram is onthullend.

Het toont een heftig reagerend en opgewonden mens. De gemiddelde hartslag van de jager was tijdens de jacht 46% hoger dan in rust. De hartslag versnelde onmiddellijk bij de rondgang van de jachtleider, bij het begin van de drijfjacht en bij het verschijnen van het wild. Hoe beter de ingenomen schietpositie, hoe sneller de hartslag. Hoe fraaier het te schieten wild, hoe sneller de hartslag. Bij de nadering van een kapitaal hert steeg de hartslag van

de jager tot over de 140 slagen per minuut. Ook ging het hart van de jager behoorlijk tekeer bij het schot van een buurman op een gewilde twaalfender. Kortom: gedurende de hele dag was de jager ten prooi aan periodes van grote verwachtingen, hevige opwindings, zware teleurstellingen en rust, dit alles gecombineerd met weinig lichaamsbeweging.

Door deze factoren worden telkens opnieuw stresshormonen aangemaakt die het menselijk lichaam moeten klaarmaken voor directe actie. Er is maar weinig ontlading voor deze hormonen, wat tot ophoping leidt. Deze ophoping kan vervolgens impulsief en onverantwoordelijk („instinctief”) gedrag veroorzaken. Wordt zo'n jager, die op het eerste gezicht kalm op een stoeltje zit, maar van binnen hevig geëmotioneerd is, geconfronteerd met onverwachte en storende elementen, dan kunnen er rare dingen gebeuren. De opgekropte emoties kunnen zich ontladen door gewelddadigheid: schreeuwen, schelden, schoppen, slaan.

Het vaak overtrokken emotionele en aggressieve gedrag van jagers in het veld tegen al dan niet kritische toeschouwers is hiermee bevredigend te verklaren. Het zit in de aard van het beestje; een bij zijn bezigheden gestoorde, uitermate aggressieve jager kan in z'n gewone doen een zeer beminnelijk mens zijn. Daarmee valt dat aggressieve gedrag natuurlijk niet goed te praten. De bezigheid, die dat gedrag oproept, is dan ook te veroordelen.

RD

Bron: Jaktmarker och fiskevatten 1986 nr. 6

Bruinvis verder achteruit

De European Cetacean Society (ECS), een organisatie waarin walvisbiologen uit 16 landen samenwerken, is ernstig bezorgd over de achteruitgang van de bruinvis in de Zuidelijke Noordzee. Zelfs onder de Schotse kust lijkt de soort de laatste jaren af te nemen. Volgens de ECS is een complex van drie factoren verantwoordelijk voor de afname:

Het was weer raak. Jagers staken de banden van de auto van enige kritische Faunabeheerders lek; daar helpt geen oppompen meer aan. Voor alle duidelijkheid: deze faunabeheerders waren niet op de Hoge Veluwe om actie te voeren, maar slechts om - van een eerbiedwaardige afstand - een jachtpartij gade te slaan.

- vervuiling van vooral de kustwateren;
- afname van de haringstand;
- verdrinking van bruinvissen in netten.

Onderzoek naar deze factoren, naar de verspreiding van de bruinvis en naar de belasting van bruinvissen met gifstoffen is dringend nodig. Het ECS doet een dringend beroep op de ministeries van Verkeer & Waterstaat, Landbouw & Visserij en Volksgezondheid & Milieuhygiëne geld beschikbaar te stellen voor dit onderzoek, en reeds lopend onderzoek voort te zetten.

Nadere inlichtingen bij dr. C. Smeenk, Rijksmuseum van natuurlijke historie, tel. 071-143844.

Betere controle bepleit bij opzetten beschermde vogels

Er zijn in Nederland 50 preparateurs van vogels die in het bezit zijn van een speciale vergunning (BI). De term „erkende” preparateur geeft dit in de praktijk aan, hoewel deze term voor de wet niet (meer) bestaat. Er worden in ons land via deze preparateurs zo'n 10 duizend beschermde vogels per jaar opgezet. Het aantal illegale preparateurs (en hun productie) is onbekend.

Uit een onderzoek blijkt dat het een en ander schort aan de uitvoering van de Vogelwet bij het prepareren van beschermde vogels. Dit onderzoek is uitgevoerd en gerapporteerd door het Ministerie van Landbouw en Visserij in samenwerking met de Vakgroep Maatschappelijke Biologie van de Rijksuniversiteit Utrecht. In het rapport staat dat de criteria volgens welke de vergunningen worden verleend, niet stipt worden gehanteerd. Verder wordt duidelijk dat de preparateurs slecht geïnformeerd zijn over de regelgeving en dat zij nauwelijks worden gecontroleerd

door het Ministerie.

Gelukkig zijn er geen aanwijzingen dat er steeds meer roofvogels en uilen worden gedood louter om de handel in van die stoffige schoorsteenobjecten. De aantallen (officieel geregistreerde) geprepareerde roofvogels nemen toe in verhouding met hun voorkomen na de inzinking gedurende de 60-er jaren. Het rapport komt met 13 aanbevelingen tot verbetering van de controle op de Vogelwet. Er wordt gepleit voor strengere en vaker uitgevoerde controles op de „erkende” preparateur (ten minste drie keer per jaar). De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Vogelwet wordt daarmee naar deze BI vergunninghouder verschoven. Hij (zij?) moet vragen naar de identiteit van de aanbieders van dode vogels en zorgvuldig naam, vindplaats en omstandigheden noteren. Verdachte gevallen moeten onmiddellijk gerapporteerd worden bij een deskundige van het Ministerie die een onderzoek kan laten instellen naar de werkelijke doodsoorzaak.

A. Valette-Onel 1987. Het prepareren van roofvogels en uilen. Rapport directie Natuur, Milieu en Faunabeheer (Postbus 20401, 2500 EK Den Haag)
A.J. Binsbergen 1987 Geprepareerde vogels in 1986. Rapport directie Natuur, Milieu en Faunabeheer (Postbus 20401, 2500 EK Den Haag).

Europese aandacht voor landbouw en natuur

De moderne, intensieve landbouw is een grote (misschien zelfs de grootste?) bedreiging voor de natuur. Kaalslag van landschappen, zure regen, overbemesting en vergiftiging met landbouwgiften van de bodem zijn niet alleen Nederlandse problemen, maar in geheel Europa een bedreiging voor de flora, de fauna en de gezondheid van

mensen. Naar schatting 60% van de Europese bodem wordt bedreigd, waarvan de helft in ernstige mate.

Gelukkig ontstaat ook op Europees niveau aandacht voor dit probleem. Het tijdschrift „Naturopa”, een uitgave van het Documentatie- en Informatiecentrum voor Natuur en Milieu van de Raad van Europa, heeft er een themanummer aan gewijd (nr. 56, 1987). Een aantal deskundigen uit Engeland, Frankrijk en Duitsland zet alle facetten van de problematische relatie tussen moderne landbouw en natuur nog eens uiteen. Anderen gaan in op milieuvriendelijke alternatieven voor de huidige landbouwpraktijk. Heel nuttig allemaal, maar leidt dit ook tot een andere Europese landbouwpolitiek?, of blijft het bij het aannemen van fraai klinkende resoluties? (ook in dit themanummer gepubliceerd). De enige bijdrage van een politikus geeft weinig hoop. Lord Plumb of Coleshill, voorzitter van het Europese Parlement, zegt daarin weinig heil te verwachten van wetgeving. Hij verwacht meer van vrijwillige samenwerkingsverbanden van organisaties op het gebied van landbouw, natuurbescherming en andere „buitengebiedgebruikers” (jagers, sporters, bosbouwers, waterleidingbedrijven). Het kan dus nog wel even duren voor op Europees niveau echt iets verandert.

WR

op de zelfde lijn

Het ongerief van proefdieren, foto: E. J. Ouwwerker

HdN

Dierproeven

Het Samenwerkingsverband van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren (NVBD) en de Nederlandse Bond ter Bestrijding van de Vivisectie (NBBV) heeft in januari 1987 een workshop georganiseerd waar deskundigen een inventarisatie hebben gemaakt van de knelpunten in het proefdierenbeleid en van gewenst onderzoek naar mogelijkheden om het welzijn van de proefdieren te verbeteren. Drie thema's dienden bij de discussie als leidraden: Alternatieven, welzijn en ethiek. Door de deelnemers, allen werkzaam op het gebied van dierproeven en dierenethiek, zijn vele voorstellen naar voren gebracht die betrekking hebben op dit brede gebied.

Ze variëren van technische voorstellen om genenkaarten van dieren op te helderen in relatie tot die van de mens, tot voorstellen om de rol van emoties en gevoelens van mensen te onderzoeken in de ethiek en de beeldvorming van het dier. Het totaal aan al deze voorstellen geeft een goed beeld van de soms grote lacunes die er zijn op het gebied van dierproeven. Veeel onderzoek is daarom nodig, zowel op het terrein van het dier (fysiologie, ethologie, stress, pijn) als op het terrein van de mens (wetgeving, ethiek, 'dierbeeld'). Een van de belangrijkste aanbevelingen is de dierenexperimentencommissies (DEC), die de voorgestelde dierproeven in de instellingen beoordelen op het ongerief van de proefdieren, een wettelijk verplichte status te geven. Ook zouden deze DEC's dezelfde criteria moeten hanteren ter beoordeling en toetsing van de experimenten.

LN

Het ongerief van proefdieren,
foto: E. J. Ouwkerk

Het rapport is te bestellen door f 10,- over te maken op girorekening 222580 t.n.v. NBBV te Den Haag onder vermelding van 'rapport SWV dierproeven'.

moeite doen om onze laatste korhoenders te behouden, schieten ze er daar in 't Noorden dus 43.000 per seizoen af. Een rare gedachte. Maar aan de andere kant schieten wij in Nederland weer 23.000 houtsnippen per seizoen af, die voornamelijk afkomstig zijn uit Scandinavië. En pas in 1974 werd de jacht op het toen al snel zeldzamer wordende korhoen in ons land stopgezet. Dat is óók een rare gedachte.

J. Webbink

Canada

Aan de presentatie van afschotcijfers ontbreekt (zoals u weet) wel het één en ander in ons land. Wat dit betreft kunnen we heel wat leren van de Canadezen. De „Canadian wildlife service" doet namelijk elk jaar uitgebreid verslag van de activiteiten van water- en trekvogeljagers. Tientallen pagina's vol tabellen, uitgesplitst per provincie, getuigen van de jachtdrift van honderdduizenden Canadezen. De hiervoor benodigde gegevens worden verkregen door middel van een uitgebreide schriftelijke enquête onder jachtaktehouders. Tevens wordt aan een flink aantal jagers gevraagd de vleugels van geschoten vogels op te sturen. Het resultaat is, dat over de legale water- en trekvogeljacht vrijwel alles bekend is, en dat deze gegevens voor een ieder vrij toegankelijk zijn.

Zo blijkt, dat de Canadese jagers in 1986 2.421.529 eenden en 623.776 ganzen schoten. Van dit totaal van 3 miljoen 794 duizend 268 slachtoffers maakten de wilde eend (36,3% van het totaal) en de Canadese gans (32,8%) samen het grootste deel uit. Verder werden nog 18 andere eendensoorten, en 8 andere ganzensoorten geschoten. Zeventig procent van de jachtaktehouders was in 1986 een Succesvol Jager geweest (hij had wat geschoten). Gemiddeld genomen had elk van hen 10,5 eend en/of 5,4 gans geschoten. Daarmee waren ze dan (gemiddeld) 8 dagen bezig geweest. Jammer dat er geen gegevens zijn over de ongetwijfeld enorme hoeveelheid lood, die met dit karwei gemoeid was.

Het aantal geschoten watervogels daalde trouwens geleidelijk vanaf 1983. Deze daling hield gelijke tred met een daling in het aantal jachtaktehouders, die al sinds 1978 merkbaar is. In dat jaar waren er nog 520.000 aktehouders, in 1986 waren er nog geen 380.000 stuks. Misschien is er nog hoop voor de Canadese watervogels. Anti-jachtbewegingen zijn er in Canada en Amerika niet veel, en hun invloed is nihil.

De heren schutters zijn dan ook absoluut niet bang om afschot („Harvest") gegevens te leveren. Ze weten toch wel dat ze niets te duchten hebben. In Nederland is dat laatste gelukkig anders. Misschien dat we daarom maar geen goede afschotstatistieken krijgen, veel te link voor de heren.

RD

- Bron: K. Dikson, L. Metras (1987). Migratory birds killed in Canada during the 1986 season. Progress note Canadian Wildlife service no. 171.

ARGUS

INTERNATIONAL

Zweden

De Zweden zijn gek op hun nationale dier: de eland. Ze zetten ze op uithangborden van elke willekeurige winkel, versieren er bekertjes en allerhande toeristenprullaria mee, en noemen allerlei restaurants naar ze. En ze schieten erop. Niet zo zuinig ook: elk seizoen 120.000 tot 170.000 stuks. Klaar ben je, als nationaal dier. Het grootste Zweedse dagblad, „dagens nyheter" heeft nu stelling genomen tegen de elandjagers. Het is eigenlijk voor het eerst dat een groot Zweeds persmedium zoiets doet. Laten we hopen dat er snel betere tijden voor de eland aanbreken.

Noorwegen

In Noorwegen werden in het seizoen 1985-1986 de volgende aantallen dieren door jagers geschoten:

- 25372 elanden
- 10643 edelherten
- 10371 verwilderde rendieren
- 21000 auerhoenders
- 43000 korhoenders
- 678000 sneeuwhoenders
- 106000 eenden
- 87000 duiven
- 127000 hazen
- 30000 vossen

Terwijl wij in Nederland alle mogelijke

Reactie op „Jagen uit dierenliefde“

In het artikel over „Jagen uit dierenliefde“ in Argus (12) 87/4 houdt Hugh Gallacher een kritisch maar gedegen betoog, dat zonder het toevoegsel over asiels reeds af was. Het toegevoegde onderwerp over asiels, dat in feite weinig of niets met jagen te maken heeft roept echter andermaal kritiek op, temeer omdat de schrijver daarin uitzonderingen op de regel propageert. Ik vraag mij af hoe een „eenvoudige“ natuurliefhebber, wandelaar of dagjesmens, die b. v. met zijn hond aan het wandelen is, kan weten dat de egel die daar gerold voor z'n blaffende hond ligt, helemaal niets mankeert. Toch wordt de beoordeling van de dagjesmens, als hij die egel naar een asiel brengt als educatief gunstig afgeschilderd. Waarom zou dezelfde argeloze wandelaar dan ook niet het „verweesde“ reekalfje naar het asiel brengen? Het mag toch van de S.K.F.!

Kwalijk vind ik dat Gallacher verzuimt te vermelden dat egels beschermd zijn en zonder vergunning niet eens vervoerd mogen worden. Met het kritiekloos accepteren van het vervoer van op te pakken dieren naar het asiel is de stelling dat alleen dieren die door menselijk toedoen in de problemen komen geholpen mogen worden, omvergetuimd.

Erger nog is dat de geschiedenis in de asiels niet wordt beschreven. De asielhouder zal, als naar zijn oordeel het dier ongeneeslijk ziek of beschadigd is het een spuitje geven om het uit z'n lijden te verlossen. De aanbinger van het slachtoffer zal dat niet aan de weet komen, omdat confrontatie met de dood kennelijk niet bij educatie inpasbaar is. Daar hebben jagers nu juist geen moeite mee en zij zullen terecht wijzen op de grote overeenkomst tussen hun methode en die van het asiel. Daarna kunnen ook zij administratiegegevens over de euthanasiegevallen opvragen en lijsten samenstellen. Van de 190 vogelasiels en de 42 egelasiels kunnen die lijsten wel eens erg lang worden. Het ware mijns inziens dan ook beter geweest als de S.K.F. zich had gedistantieerd van de doelstellingen der dierenasiels en zeker in dit artikel.

H.J. Wolters

Naschrift

Ik heb met opzet niet in mijn artikel vermeld dat egels (én de meeste Europese vogels) beschermd zijn en zonder vergunning niet vervoerd mogen worden, en wel omdat bij mijn weten nog nooit iemand vooreen dergelijke overtreding van de Natuurbeschermingswet respectievelijk Vogelwet is vervolgd.

Natuurlijk pleitte ik er niet voor om gezonde egels of zogenaamd verweesde reekalfjes op te pakken en bij asielen af te leveren. Ik weet dat dit toch regelmatig gebeurt - door goedwillende dierenliefhebbers. De educatieve functie van de asielhouder bestaat dan juist uit een voorlichtend praatje. Dat lijkt mij heel nuttig. Zou die (deskundige) asielhouder er niet zijn, dan gingen heel wat mensen thuis zitten knoeien met dieren - en dat is echt onverantwoord.

Dat asielhouders dieren die niet meer te helpen zijn, uit hun lijden verlossen is heel verstandig. Het grote publiek mag en moet dit weten. Maar met het doodmaken van dieren door jagers heeft dit natuurlijk niets uitstaande: een jager helpt een dier niet uit zijn lijden, maar in zijn lijden. Asielhouders die aangeschoten watervogels behandelen, weten daarvan mee te praten.

Hugh Gallagher

Het milieubesef van de Nederlander

Wie voor het eerst in een bibliotheek komt, waar men zich tot doel heeft gesteld alle Nederlandse milieuperiodieken te verzamelen, zal met ontzag naar de gigantische hoeveelheid regionaal en landelijk papierwerk op de uitpuilende schappen kijken. Geen gebied zo klein, geen diersoort zo onaanzienlijk, of er waakt wel een milieugroep over. En het aantal mensen dat in z'n vrije tijd niet over voetballen, maar over gescheiden inzameling, compostering en hergebruik discussieert, lijkt al helemaal niet te overzien. Kortom, Nederland bezit een milieubewuste bevolking, op weg naar een ecologisch verantwoorde samenleving. Of toch niet? Bestaat het merendeel van de Nederlanders uit mensen die het allemaal niets kan schelen, en wordt al dat milieubewuste drukwerk geproduceerd door een klein groepje oproerkraaiers?

Een viertal onderzoekers van de Universiteit van Nijmegen vroeg zich dat ook af. Ze hielden een uitgebreide enquête om de mate van milieubesef en milieuvriendelijk gedrag van de Nederlander te meten. De resultaten werden vastgelegd in een onlangs verschenen boekwerk, „De Nederlanders en hun milieu“.

Die resultaten zijn niet bemoedigend. Het maatschappelijk draagvlak voor natuurbescherming lijkt weliswaar erg groot te zijn; veel Nederlanders hebben in principe een positieve houding ten opzichte van het milieu. De ellende is, dat ze zich er niet naar gedragen. De Nederlander belijdt z'n milieubesef vooral met de mond. Zodra er financiële offers worden gevraagd, geeft men niet thuis. Milieu-overwegingen blijken in het dagelijks leven geen beslissende rol te spelen. De consequent milieubewuste Nederlander behoort dan ook tot een minderheidsgroepering, en nog niet eens een grote. Verder blijkt het milieubesef de laatste tien jaar gedaald te zijn, net als (in mindere mate) het milieuvriendelijk gedrag. De onderzoekers concluderen dan ook, dat de tot nog toe gevolgde milieueducatie tactiek niet voldoende werkt. Andere methoden zijn nodig. Het speculeren op algemene morele verantwoordelijkheden heeft weinig invloed. Het bevorderen van milieuvriendelijk gedrag zal meer gericht moeten zijn op specifieke doelgroepen, en dit gedrag zal ook financieel aantrekkelijk gemaakt moeten worden. Hierbij komt dus ook een mooie overheidstaak om de hoek kijken.

Natuurlijk kan je allerlei bedenkingen hebben over de geldigheid van zo'n steekproefsgewijze enquête, en bijvoorbeeld opmerken dat het milieugedrag wel érg summier is gemeten, maar het lijkt me beter dat we ons de conclusies van dit onderzoek aantrekken. Blijkbaar zijn we met al onze goede wil en educatieve inspanningen toch niet helemaal op de goede weg.

„De Nederlanders en hun milieu” is een onderzoeksverslag in boekvorm. Dat houdt in, dat de inleidende hoofdstukken slechts met de nodige moeite en een stevig woordenboek door te worstelen zijn. De schrijvers hebben echter hun best gedaan om de resultaten en conclusies leesbaar te houden, en daarin zijn ze aardig geslaagd. Liederen uit de politiek en de milieu-hoek moeten het maar eens lezen, en zich beraden op de toekomst.

N. Nelissen e. a.: De Nederlanders en hun milieu. Uitgeverij Kerckebosch BV, Postbus 122, 3700 AC Zeist. 279 pagina's, f 27,50.

Pontificale regelwulpen

Waarom verschijnen er niet meer dan dit soort boekjes? En waarom is dit boekje zo dun (en zo duur)?

Koos van Zomeren kan vogels met een paar woorden heel raak beschrijven. Wespentieven zijn bodybuilders met een vliegenmepper. De koekoek kijkt altijd schrikachtig, omdat z'n hele leven wordt vergald door het idee dat hij eigenlijk een mislukt kwikstaartje is. Pontificaal rondstappende regenwulpen: je ziet ze onmiddellijk voor je.

Buiten rondlopen en je verwonderen over al die wezentjes die daar druk bezig zijn om zich te redden is één ding. Het zo mooi opschrijven is heel wat anders. Behalve dat dit boekje duur is, is het ook heel waardevol. Naast de fraaie verhaaltjes van Van Zomeren staan even fraaie prentjes van Peter Vos. Soms klopt er iets niet in die tekeningen (ik heb nog nooit een kievit met zo'n grote kop gezien) maar de sfeer wordt trefzeker weergegeven. Dat geldt dus eigenlijk voor dit hele werkje. Graag méér van ditzelfde. En wat goedkoper als het kan.

K. van Zomeren/P. Vos: Een vederlichte wanhoop. Uitgeverij de Arbeiderspers, Amsterdam. 63 pp, f 28,50.

Lespakket over de duinen

In samenwerking met het IVN heeft de Stichting Duinbehoud een aantrekkelijk lespakket geproduceerd over de duinen voor de hoogste groepen van de basisschool. Het bevat informatie over duinvorming, over verschillende biotopen in de duinen, over een aantal karakteristieke dieren (kiekendief, konijn, rode bosmier, vos, zilvermeeuw), over de jacht, de recreatie, waterwinning, wonen en werken en de geschiedenis. Het geheel is gepresenteerd in zeer afwisselende didactische werkvormen. Er zijn informatiebladen, opdrachtbladen, werkbladen, proefjes, spelen en excursie-opdrachten. Bovendien zit er

RD

een handleiding voor de leerkracht bij, waarin nog een hoop extra informatie te vinden is. Doordat het pakket losbladig (in een klemband) is, kunnen alle bladen makkelijk worden gereproduceerd. Vooral wanneer een klas van plan is op werkweek of excursie te gaan naar een omgeving met duinen, kan werken met dit pakket een erg leerzame én plezierige voorbereiding zijn. Maar ook zonder zulke plannen kan er goed mee worden gewerkt.

Eén kritische opmerking: in onze duinen komen drie soorten kiekeendieven voor en „de kiekeendief” bestaat dus niet. Dat kun je ± 11-jarigen echt wel uitleggen. Sterker nog: in menige achtste groep (zo heet de zesde klas tegenwoordig) zit een pienter kind dat dit allang weet.

Hanneke Mesters. De duinen, een gebied met veel gezichten. Lespakket voor de 7e en 8e groep van het basisonderwijs. Uitgave Stichting Duinbehoud en IVN. Het lespakket kan besteld worden door f 34,50 over te maken op giro 3505200 t.n.v. Stichting Duinbehoud onder vermelding van „Lespakket”.

De Botshol

De Botshol, een veenplas vlakbij Amsterdam, was tot het begin van de jaren zeventig vermaard om de rijkdom aan waterplanten en de helderheid van het water. In de jaren zeventig ging het gebied echter sterk achteruit. De

RD

uitgebreide kranswiervelden verminderden razendsnel in omvang, en het zeldzame Groot Nimfkruid werd langzamer, maar net zo zeker, teruggedrongen. Oorzaken hiervan waren de steeds toenemende voedselrijkdom van het inlaatwater, en (niet in de laatste plaats) een illegale gierlozing in één van de sloten van het gebied.

De eigenaren van het gebied hopen met het plaatsen van een defosfateringsinstallatie volgend jaar, de zaken ten goede te keren. De ontwikkelingen in de Botshol worden in detail besproken in de onlangs verschenen Wetenschappelijke Mededeling van H. Hillebrand. Een nuttig boekwerkje, omdat verder wordt gekeken dan de regionale neus lang is. Hillebrand beschrijft het eutrofiëeringsproces zoals dat in de Botshol plaatsvond, en geeft aan de hand daarvan schema's die gebruikt kunnen worden bij het aanpakken van eutrofiëeringsprocessen, en voor het doen van voorspellingen over de effecten van beheersingsgrepen. Verder is het leuk dat vooral geput wordt uit onderzoeksverslagen van studenten. Het gebeurt namelijk niet al te vaak dat door zoveel opeenvolgende generaties studenten aan één project wordt gewerkt, en het gebeurt nog minder vaak dat daarna de resultaten nog eens gebruikt worden óók.

Eén opmerking: het boekje is al niet actueel meer. De waterplantenvegetaties in de Botshol lijken zich namelijk weer enigszins te herstellen. De kranswiervelden breiden zich weer uit, en ook de situatie van Kikkerbeet, Krabbescheer en Groot Nimfkruid is niet zo slecht meer als in dit boekje staat aangegeven. Maar daarmee wordt deze KNNV-mededeling niet minder waardevol. Gewoon over een paar jaar een vervolg uitgeven, dan zeuren we er niet meer over.

RD

H. Hillebrand: De eutrofiëring van de Botshol. Wetenschappelijke mededeling nr. 182. Te verkrijgen door overmaking van f 8,- (leden) of f 12,- (anderen) op girorekening 13028 van de KNNV, Burg. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud.

ONZE ARGUSOGEN STAAN VERDER TOT UW BESCHIKKING IN DE KNIPSELKRANT

Verschijnt 6 keer per jaar voor f15,- in uw bus.
Maak ze over naar girorek. 3522188 van
pennm. SKF te Bostel o.v.v. Knipselkrant.

Inheemse en exotische vis

In het belang van een moreel en wetenschappelijk verantwoord oordeel over visstandbeheer volgt hier een correctie en aanvulling op eerder (Argus 12/2) gemaakte opmerkingen over exoten als karpers. Amerikaanse meervallen en zonnebaarsen. Om bij de laatste te beginnen: Zonnebaars is zowel de soortnaam van een bepaalde vis, als een aanduiding van een hele familie van vissoorten (*Centrarchidae*) die allen uit Noord-Amerika komen. Het zijn baarsachtige vissen, in hun oorspronkelijke gebied vaak populair als hengelobject. Zes soorten zijn inmiddels in Europa plaatselijk ingeburgerd omdat ze zich daar ook in het wild kunnen voortplanten. In Nederland komt een soort voor in het Peelgebied en die heet zonnebaars (*Lepomis gibbosus*). Verder zijn er waarnemingen uit het Haagse verversingskanaal, de Schie en het Ketelmeer.

De vis heeft echter geen betekenis als „sportvis”, hoewel in de „Vissen van Nederland” een hengelrecord van 17,5 cm wordt vermeld. Het is onwaarschijnlijk dat hengelaars deze vis bewust zullen uitzetten. In de twintiger jaren heeft men in Nederland geprobeerd om een andere soort zonnebaars (de forelbaars, *Micropterus salmoides*) te introduceren. Toen dacht men waarschijnlijk wel aan verbetering van de visserij. Deze introductiepoging is mislukt. Uit België afkomstige forelbaarsen worden tegenwoordig sporadisch in het Nederlandse binnenwater gevonden. Maar noch de zonnebaars, noch de forelbaars komen voor op het verlanglijstje van hengelclubs. Eerdere door mij gedane suggesties hierover zijn daarom onjuist. Zonnebaarsen zijn populair als aquariumvissen.

Hetzelfde geldt voor Amerikaanse dwergmeervallen. Hiervan zijn er in het Nederlandse binnenwater twee soorten ingeburgerd. Een ervan, de bruine dwergmeerval (*Ictalurus nebulosus*) is plaatselijk zelfs algemeen. Het zijn waarschijnlijk nakomelingen van ontvluchte dieren uit de Heidemij kwekerij. De georganiseerde hengelsport anno 1987 heeft officieel helemaal niets te maken met het op peil houden van het bestand aan dwergmeervallen.

De „gewone karper” (*Cyprinus carpio*) kunnen we, als we ons niet te puristisch opstellen, als inheemse soort beschouwen. De vis is in de Middeleeuwen hier geïntroduceerd. De OVB verkoopt aan hengelclubs een ras van deze karper dat zich uitstekend gedraagt als hengelobject, maar nauwelijks in staat is om zich zelf in het Nederlandse binnenwater voort te laten. Daarom beschouw ik dit „product” meer als een landbouwhuisdier dan als een onderdeel van onze inheemse visfauna.

Het voordeel van gekweekte vis is, dat men rassen kan maken die resistent zijn tegen bepaalde ziekten, die zich laten verplaatsen zonder zich dood te

foto: P. Eibers

schrikken en die niet al te slim zijn in het ontwijken van een haak met aas. De OVB „verbetert” op die manier nog een aantal vissoorten, waaronder steeds meer werkelijk inheemse vis zoals winde (*Leuciscus idus*), blankvoorn (*Rutilus rutilus*) en meerval (*Silurus glanis*). Zij propageert bij hengelclubs de afname van deze gekweekte rassen. Het argument hiervoor klinkt heel humaan: omdat deze rassen zich laten verplaatsen en minder schrikachtig zijn dan echt wilde vis, gaan er ook veel minder dieren dood (zodat er meer overblijven om te „bevissen”). Echt wilde vis wordt soms door beroepsvissers gevangen en levend verkocht aan hengelsportverenigingen. Dit is de zogenaamde „handelspootvis”. Het blijkt dat deze vis grote sterfte vertoont (55-90%, cijfers afkomstig van de OVB), bij vervoer en na uitzetten.

Vissen zijn net als andere dieren, het beste aangepast aan het milieu waarin ze verkeren. Daar waar je een gezonde vis aantreft, weet je dat hij het naar zijn zin heeft (had), zou je simpel kunnen stellen. Uit onderzoek blijkt dat vissen vaak plaatstrouw vertonen. Als men ze over niet te grote afstanden verplaatst, zwemmen ze terug naar hun eigen „stek”. Een vis die met geweld van zijn eigen stek gehaald wordt, kan zich dus doodschrikken. Handelspootvis wordt in grote tanks vervoerd. Deze dieren moeten als ze dit overleefd hebben, zich opnieuw „invechten” in een ander watertje. Als ze dit allemaal gelukt is, zijn ze goed voor de haak van de hengelaar. Ik snap niet dat iemand die zich werkelijk inleeft met het gebeuren onder water, kan instemmen met de aankoop van handelspootvis.

Kennelijk vindt de OVB dat gedoe met die pootvis ook slordig, want ze biedt haar kweekproducten aan als middel om visstandbeheer te plegen (OVB-bericht 1987/2). Kweken wil zeggen dat men selecteert op bepaalde erfelijke eigenschappen. De erfelijke eigenschap waardoor een vis zich doodschrikt als hij

uit het water wordt gehaald om vervoerd te worden, is ecologisch gezien geen groot nadeel. Hetzelfde geldt voor een grote gehechtheid van de vis aan zijn eigen plek. Voor de kweker zijn er geen redenen om deze eigenschappen zorgvuldig te behouden.

Een kweker begint per definitie met een beperkt deel van de genen voorraad van een natuurlijke populatie. Door gerichte selectie op eigenschappen die ecologisch niet altijd relevant zijn, treedt verdere verarming op van het genenmateriaal. Als visbestanden (ook als het oorspronkelijke soorten betreft) voortdurend met gekweekte rassen worden aangevuld betekent dit een genetische verschraling. Ook al blijkt dat het kweekproduct beter tegen ziekten bestand is, dan is dat geen argument tegen deze verschraling. Het enige wat de kweker doet is het veranderen van genfrequenties. Zeldzame genen, zoals de resistentie tegen bepaalde ziekten, worden algemeen gemaakt. Maar daardoor verdwijnen andere in de oorspronkelijke populatie voorkomende genen of worden deze nog zeldzamer. Feitelijk is het kweken een aanslag op het in de loop van de evolutie vastgelegde erfelijke potentieel aan aanpassingsmogelijkheden. Voor landbouwgewassen en -huisdieren is dit een normale zaak.

Deze verarming kan zich ook wreken als men, met de beste bedoelingen, herintroducties pleegt met in gevangenschap gehouden diersoorten. De dieren kunnen zich niet (meer) opnieuw aanpassen. Zeer waarschijnlijk heeft dat te maken met deze genetische verarming. Los van dit deels theoretische en principiële punt, vraag ik mij af waarom de OVB nu het uitzetten van windes propageert „in kleine intensief beviste wateren”. Volgens Nijssen en De Groot (1987) is dit een vis die voornamelijk voorkomt in grote, langzaam stromende of stilstaande wateren. Is dit niet iets als gekweekte ringmussen in een plantsoen loslaten omdat men is uitgekeken op de huismus?

Konklusie: Visstandbeheer waarbij introducties noodzakelijk zijn, is vanuit zowel wetenschappelijk als moreel standpunt diskutabel. Het roept 2 vragen op:

1. Hebben we het recht een vis uit zijn oorspronkelijk habitat te halen en te verplaatsen en in een ander habitat uit te zetten waarbij de vraag is of de vis en de aquatische levensgemeenschap die dit dier moet opnemen er beter van wordt?
 2. Hebben we het recht om de genetische samenstelling van wilde vispopulaties te manipuleren?
- Beide, louter en alleen om het genoegen van een minderheid die wil hengelen.

Literatuur

- Maitland, P.S. 1978. Elseviers gids van de zoetwatervissen.
Nijssen, H. & S.J. de Groot. 1987. De vissen van Nederland
Natuurhistorische bibliotheek 43
OVB-Bericht 1987/2

Uit het hart

Het niveau van de jagers is de afgelopen jaren behoorlijk afgezak. Hun agressie neemt toe.

Rob Musters

Een interview met Johan Webbink, bestuurslid van Kritisch Faunabeheer. „De argumenten van de jagers zijn zo langzamerhand op. Inmiddels zijn we op het punt aanbeland dat van Hasselt al voor de televisie toegeeft dat hij jaagt voor zijn plezier.“

Verontwaardiging

„Ik heb me bij Kritisch Faunabeheer aangemeld uit een grote verontwaardiging over de jagers. Een van de aanleidingen daarvoor was het volgende: ongeveer 15 jaar geleden ging ik iedere morgen de natuur in met mijn fotocamera. Ik kende de hele jachtwereld toen nog helemaal niet. Op een gegeven moment had ik een prachtige reebok in mijn lens. Opeens klonk er een harde knal. De reebok zakte voor mijn ogen in elkaar. Uit het struikgewas kwam een jager tevoorschijn. Ik vroeg hem verbaasd waarom hij dat dier doodgeschoten had. Het antwoord kan ik me nog goed herinneren. Hij zei: „Met jou heb ik niets te maken. Dat recht heb ik gekocht!“

Ik ben me daarna in de jagerswereld gaan verdiepen. Ik maakte nog meer van dat soort situaties mee. Toen ik hoorde dat enkele mensen bezig waren een stichting tegen de jacht op te richten, heb ik me onmiddellijk aangemeld.

Aktiviteiten

„Behalve dat ik donateur was, heb ik in aanvang ook veel propagandawerk gedaan: informatiefolders rondbrengen en werving van donateurs. Wat later heb ik de donateurs-administratie op me genomen. Weer later ben ik toegetreden tot het bestuur en tenslotte tot het dagelijks bestuur. Bovendien verzorg ik nu ook de eigen SKF-drukkerij, waar we bijvoorbeeld de Knipselkrant, folders en SKF-briefpapier maken.“

Akties

„Inderdaad ben ik meestal bij acties aanwezig. Ik moet daarbij aantekenen dat ik persoonlijk helemaal niet zo voor acties ben. De SKF is een beleidsorganisatie en dat moet mijns inziens ook zo blijven. Eigenlijk vind ik het jammer dat dergelijke acties nodig zijn om het beleid te ondersteunen. Ik kan er niet omheen om toe te geven dat acties publicitair van grote waarde zijn om de doelstellingen van Kritisch Faunabeheer naar buiten te brengen. Enkele acties per jaar zijn noodzakelijk. Maar, Kritisch Faunabeheer mag beslist niet uitsluitend een actiegroep worden.

Wat me overigens opvalt bij de acties

door de jaren heen is dat jagers steeds agressiever worden. Ik druk onze mensen altijd op het hart om in elk geval hun handen thuis te houden. Al zou ik nog zo geslagen worden, ik zou nooit terugslaan. Ik ben ervoor om tijdens acties zo weinig mogelijk te handelen: passief toekijken, fotograferen, eventueel met behulp van vuurwerk dieren van een wise dood redden.

Zoals gezegd, de agressie van de jagers, die gestoord worden in hun hobby, neemt nog steeds toe. Een reden daarvoor is dat de jagersstand enigszins aan het verpauperen is. De jacht was voorheen uitsluitend voorbehouden aan zogenaamde „heren“. Nu zie je steeds meer mensen van „minder allooi“ die uit een hang naar status gaan jagen.“

Publieke opinie

„De meeste mensen komen niet tijdens jachtmomenten in de bossen. Ze weten daarom veel te weinig over de praktijken van jagers om zich er echt druk over te maken. Kritisch Faunabeheer zou daarom, nog meer dan nu, de publieke opinie moeten mobiliseren door het op grote schaal verstrekken van informatie. Helaas ontbreekt het ons vooral nog aan voldoende financiële middelen om grote publiektrekkers te bekostigen. Een grote wens is bijvoorbeeld een

voorlichtingsvideo, die we naar allerlei instellingen zouden kunnen sturen. We hopen dat we nog eens iemand vinden die een dergelijke video voor ons zou willen maken.

Het is zo dat steeds meer mensen de weg naar de SKF weten te vinden voor informatie. Een televisieprogramma, zoals „Een wereld van verschil“, helpt daarbij enorm. Zelfs leken hebben in dat programma gezien hoe jager van Hasselt een geschoten fazant voor de camera de strot dichtkneep, omdat ook hij wel zag dat die fazant nog niet dood was.“

Doelstelling

„Je hoort weleens het verwijt aan het adres van de SKF dat ze zich slechts met één facet van natuur en milieu bezighouden, te weten de jacht. Het is echter veel meer zo, dat we de jacht opgepakt hebben juist omdat alle andere natuur-organisaties het lieten liggen. De Dierenbescherming en de Vogelbescherming deden er helemaal niets aan. De Dierenbescherming heeft zich nu gelukkig aan onze zijde geschaard. De Vogelbescherming laat het helaas nog vaak afweten.“

Kieskeurig

„Jagers roepen altijd dat zij de natuur weleens even voor ons zullen regelen. Het blijkt echter dat ze nogal kieskeurig zijn in hun regeldrift. Ik heb ze nog nooit horen zeggen (gelukkig) dat er teveel vinken of koolmezen zijn. Ze hebben het altijd gemunt op dieren die „leuk bejaagbaar“ zijn. Ik ken geen jagers die bijvoorbeeld wel eens op muizenjacht gaan.“

We hebben nu alle argumenten, die jagers gebruikten ter legitimering van de jacht, weerlegd. Het laatste argument: „ik doe het voor mijn plezier“ zal naar mijn mening binnen afzienbare tijd onder de druk van de publieke opinie bezwijken. De ganzenjacht zal binnenkort afgeschaft worden en in 1992 zal het schieten van fazanten hoogstwaarschijnlijk afgelopen zijn. Ik hoop het nog mee te maken dat iedere vorm van plezierjacht tenslotte verboden zal zijn.

Afrika tenslotte

In 1983 werden er vanuit Nijmegen jachtsafari's georganiseerd. Ik heb toen onder het mom van fervent jager informatie aangevraagd bij de betreffende reisorganisatie. Witte neushoorns bleken onder andere op het 'jagersmenu' te staan. Ik heb toen als begunstiger aan voorzitter Halbertsma van het Wereldnatuurfonds gevraagd of er inderdaad bedreigde diersoorten afgeschoten werden. Het antwoord van Halbertsma luidde toen ongeveer als volgt: „In sommige streken van Afrika zijn er weleens teveel olifanten en leeuwen. Westerse jagers betalen flinke sommen geld om daar te kunnen jagen. Dat geld kunnen we goed gebruiken om de stroperij aldaar tegen te gaan.“ Nu stond er onlangs weer een dergelijke advertentie in de „Nederlandse Jager“. Een organisatie genaamd Nimrod, te Baarn blijkt dit soort safari's te gaan organiseren. Ditmaal heeft het Wereldnatuurfonds fel geïntereerd!“